

Nova gramàtica, nova terminologia?

AINA LABÈRNIA ROMAGOSA
Universitat Ramon Llull

Resum

Amb l'aparició de la *Gramàtica de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) el 2016, sorgeix la necessitat d'analitzar la vigència que té la terminologia de la *Gramàtica catalana* de Fabra (1918/1933), que durant gairebé cent anys ha estat la gramàtica normativa oficial, en la nova *Gramàtica* de l'IEC (2016). És per això, doncs, que aquest treball es proposa comparar la terminologia lingüística en aquestes dues gramàtiques normatives, prenent en consideració les característiques intrínseques de totes dues obres i tenint en compte tant la distància temporal de gairebé un segle que les separa com els consegüents progressos que hi ha hagut en l'àmbit de la lingüística. Per a la consecució d'aquest objectiu, a banda d'analitzar les referències explícites respecte de la terminologia lingüística de la nova *Gramàtica* (GIEC, 2016, p. xxxi-xxxii), aquest treball se centra a comparar la terminologia específica de l'àmbit de la lingüística utilitzada en la designació de les formes i dels conceptes lingüístics, i la terminologia emprada per indicar la «validesa normativa» (GIEC, 2016, p. xxii) dels fets que es presenten en cada obra; dit d'una altra manera, analitza el possible trasllat o canvi de fórmules de Fabra (1918/1933) com ara *és preferible* (Fabra, 1918/1933, p. 52 i 121), *és admissible* (Fabra, 1918/1933, p. 48) o *és tolerable* (Fabra, 1918/1933, p. 18 i 106) en l'actual gramàtica normativa oficial de l'IEC, així com la inclusió d'altres fórmules o matisos de caràcter prescriptiu en aquesta darrera gramàtica.

PARAULES CLAU: gramàtica, terminologia, Fabra, Institut d'Estudis Catalans, normatiu, forma lingüística, varietat, grau de formalitat, registre, adequació.

Abstract: *New grammar, new terminology?*

With the appearance of the *Gramàtica de la llengua catalana* (Grammar of the Catalan Language) of the Institut d'Estudis Catalans (IEC - Institute of Catalan Studies) in 2016, the need arose to consider the continued validity in this new grammar of the terminology of Fabra's *Gramàtica catalana* (1918/1933), which had been the official prescriptive grammar for almost 100 years. This is why this paper seeks to compare the linguistic terminology of these two prescriptive grammars, considering the intrinsic features of the two books and both the time gap of nearly 100 years that separates them and the consequent progress which has been made in the field of linguistics in this period. To do this, in addition to analysing explicit references to linguistic terminology in the new *Gramàtica* (GIEC, 2016, p. xxxi-xxxii), this study focuses on a comparison of the specific terminology of linguistics which is used in the designation of linguistic forms and concepts, and the terminology used to indicate the "prescriptive validity" (GIEC, 2016, p. xxii) of the elements that are presented in each grammar. In other words, this paper analyses the possible transfer or change of Fabra's formulas (1918/1933), such as "is preferable" (Fabra, 1918/1933, pp. 52 and 121), "is admissible" (Fabra, 1918/1933, p. 48) or "is tolerable" (Fabra, 1918/1933, pp. 18 and 106), in the new official prescriptive grammar of the IEC (2016), and the inclusion of other formulas or nuances of prescriptive character.

KEYWORDS: grammar, terminology, Fabra, Institute of Catalan Studies - IEC, prescriptive, linguistic form, variety, degree of formality, register, adequacy.

1. DIFERÈNCIES ENTRE LA GRAMÀTICA CATALANA DE FABRA (1918/1933) I LA GRAMÀTICA DE LA LLENGUA CATALANA DE L'IEC (2016)

Tal com indica el títol «Nova gramàtica, nova terminologia?», l'objectiu d'aquest treball és poder respondre aquesta pregunta i analitzar la vigència que té la terminologia de la *Gramàtica catalana* de Pompeu Fabra (1918/1933), la qual durant gairebé cent anys ha estat la gramàtica normativa oficial, en la nova *Gramàtica de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (GIEC, 2016), que d'ara endavant anomenaré GIEC. Aquesta tasca no és pas tan fàcil com podria semblar a primera vista. Quan em van fer l'encàrrec de preparar aquest article, no em podia treure del cap la imatge de totes dues gramàtiques, l'una al costat de l'altra, i com de diferents són. I és que, si analitzem aquestes dues gramàtiques, hi trobem diferències substancials. Per això vaig decidir estructurar aquest treball a partir de les diferències entre totes dues obres i analitzar si aquestes divergències tenien cap repercussió en la terminologia que s'hi fa servir.¹

1. Voldria agrair a l'Oficina de Gramàtica de l'Institut d'Estudis Catalans que hagi atès les meves consultes puntuals.

1.1. L'extensió

La primera diferència que salta a la vista en posar de costat les edicions impreses d'aquestes gramàtiques, sense ni tan sols obrir-les, és, evidentment, l'extensió: la gramàtica de Fabra té 135 pàgines, i la GIEC, 1.439. Aquestes divergències respecte de l'extensió es poden deure a diversos motius, com ara que la gramàtica de Fabra no tractava diverses qüestions, algunes de les quals s'han anat treballant al llarg d'aquests noranta-vuit anys en altres obres, que poden ser tan diverses com ara la *Gramàtica del català contemporani* (Solà, dir., 2002) o llibres d'estil dels mitjans de comunicació, per exemple. La GIEC ho apunta indirectament en la introducció amb referència a alguns aspectes:

[...] aquesta gramàtica [la GIEC] no es pot entendre sense tenir present l'obra de Fabra i dels qui l'han continuat i aprofundit desbrossant-ne i precisant-ne els aspectes que havien quedat merament apuntats o bé incorporant-hi o matisant-hi la variació territorial. (GIEC, 2016, p. XIX)

I més endavant, també en la introducció, en parlar de la finalitat de la gramàtica de Fabra (1918/1933), s'especifica que aquests aspectes sobretot són sintàctics:

[...] la finalitat primordial de la *Gramàtica catalana* de Pompeu Fabra era respondre a les necessitats eminentment pràctiques dels parlants de la nostra llengua en el context social de l'època, òbviament dins de les possibilitats que presentaven els estudis lingüístics del seu temps. Per aquest motiu, s'hi detallen sobretot els criteris de pronunciació, d'accentuació gràfica, de flexió nominal i verbal o de sistematització dels pronoms i no tant les qüestions de sintaxi.

D'altra banda, és evident que la *Gramàtica catalana* de Fabra pren en consideració el conjunt de les varietats dialectals del català, a les quals fa referències freqüents, però l'exposició és menys detallada en els apartats de morfologia verbal i, sobretot, en els de sintaxi. Tant l'estat dels estudis dialectals com la preponderància dels usuaris més immediats de la gramàtica expliquen aquestes característiques. (GIEC, 2016, p. XXI)

Així, doncs, els termes que empra la GIEC per construir la nova sintaxi normativa, en paraules de Nogué (2017, p. 12), «actualitzen les denominacions de les gramàtiques tradicionals o hi alternen». L'autora, de fet, sintetitza les equivalències dels termes més freqüents i en destaca, per exemple, *construcció inacusativa*, *sintagma nominal escaït*, *especificador*, *verb quasicopulatiu*, *verb finit*, *verb no finit* o *adjunt oracional*, però se'n podria consignar una llista molt àmplia, que abastés no només la sintaxi sinó també altres branques. En aquest sentit, en aquest treball s'ha descartat fer-ne una llista exhaustiva, atès que només les diferències d'extensió entre totes dues gramàtiques ja farien que calgués fer un recull extre-

mament llarg de termes de la GIEC que no apareixen en l'obra de Fabra. Per això, doncs, en aquest escrit només s'apunten uns quants termes de totes dues obres.

La gramàtica menys extensa, la gramàtica de Fabra de 1918/1933, a grans trets, es caracteritza per emprar termes tradicionals de l'època, tals com *acusatiu*, *datiu*, *subjecte*, *complement directe*, *complement indirecte*, *atribut*, *oració de relatiu (adjectiva, substantiva)*, *homòfon*, *ésser animat*, *infinitiu/participi passat rizo-tònic*, *d eufònica*, *accent agut*, *accent greu*, *pronom feble*, *adjectiu qualificatiu*, *proposició completiva*, *proposició circumstancial*, *proposició subjectiva*, *proposició predicativa*, *proposició atributiva*, *proposició negativa*, *preposició simple*, *preposició composta*, *preposició forta*, *conjunció simple*, *conjunció composta*, *locució conjuntiva adversativa* o *locució prepositiva*, per esmentar-ne alguns.

La GIEC, a banda de termes tradicionals, que es comenten més endavant, conté una gran quantitat de termes que no apareixen en la gramàtica de Fabra (1918/1933), com poden ser *polaritat negativa* (notem que Fabra parlava de *proposicions negatives*), *connector parentètic*, *oració causativa*, *construcció clivellada*, *temps díctic*, *dixi*, *rema*, *pròtasi*, *apòdosi*, etc. Es tracta, doncs, de termes que, en la majoria dels casos, actualitzen denominacions de la gramàtica tradicional i són fruit dels avenços dels darrers temps.

1.2. La distància temporal, els destinataris i la terminologia

La segona diferència clarament palesa entre totes dues gramàtiques, que s'acaba d'apuntar, és la distància temporal: la primera edició de la gramàtica de Fabra és del 1918, mentre que la de l'IEC és del 2016; evidentment, el coneixement global respecte de la manera de concebre la gramàtica ha evolucionat durant aquests gairebé cent anys que separen totes dues obres, cosa que també queda reflectida amb els termes que s'acaben d'esmentar, els quals, com s'ha dit, també són fruit dels avenços lingüístics que s'han anat produint en aquest període. De fet, en el mateix apartat sobre terminologia lingüística de la GIEC s'exposa molt clarament la mena de terminologia que s'hi pot trobar i es relaciona amb els destinataris de l'obra: un lector culte no necessàriament especialitzat, de manera que la llengua que s'hi fa servir és «relativament assequible», encara que és inevitable que es recorri a terminologia específica de l'àmbit de la lingüística per designar amb precisió i concisió «els elements i els fenòmens descrits així com les seves propietats» (GIEC, 2016, p. xxxi).

Per contraposició, els destinataris de l'obra gramatical i lexicogràfica de Fabra eren els lectors d'aquella època i, com addueix Carles Riba al pròleg del *Diccionari general de la llengua catalana* (Fabra, 1932, p. xvii-xviii), tota la seva obra és «una grandiosa, detallada, raonada proposta als escriptors i, amb ells, a la massa parlant culta: són ells, és ella, que tenen la darrera paraula», i aquesta proposta és «una primera tria, avalada ja pel que se'n diu el bon ús, literari o de parlar vivent».

Tornant a la GIEC i a les referències que fa sobre la terminologia que conté, en la introducció (GIEC, 2016, p. xxxi-xxxii) s'explicita el següent:

— Hi ha termes que poden resultar familiars, atès que «pertanyen al lèxic general (com *atribut, compost, conjugació, diftong, interjecció, mot, nom, oració, predicat, prefix, pronom, síl·laba, sufix* o *verb*) o formen part del lèxic escolar bàsic i tenen una tradició consolidada (com *complement directe, indicatiu, passiva, sintagma* o *verb transitiu*)».

— També, però, hi trobem termes que poden resultar menys familiars perquè tenen un caràcter més especialitzat o, tot i estar consolidats avui dia, «són d'introducció més recent (com *al·lomorf, anàfora, connector parentètic, oració clivellada, rema, sintagma nominal escarrit, truncament* o *verb inacusatiu*)».

— D'altra banda, en algun cas s'han «revisat i adequat algunes denominacions tradicionals». Un exemple n'és la terminologia dels temps verbals, «que segueix les especificacions de l'acord de la Secció Filològica del 17 de maig de 2002» (GIEC, 2016, p. xxxi-xxxii), segons el qual van desaparèixer etiquetes massa extenses o poc transparents, com ara *pretèrit perfet simple* o *pretèrit indefinit* (IEC, 2003).

— En altres casos, «la denominació pot haver estat aplicada tradicionalment de maneres diferents i en el text ha calgut adoptar-ne tan sols una».

— També s'ha donat el cas que en la GIEC s'ha aplicat una denominació que divergeix de «l'ús més tradicional», que és el que ocorre en «designar la categoria de mots com *damunt* o *darrere*», els quals tradicionalment s'havien considerat preposicions quan portaven un complement i adverbis quan no en portaven, i que en la GIEC, «tractant de superar aquesta duplicitat funcional, s'analitzen com a preposicions que es poden usar intransitivament, això és, sense complement explícit (§ 19.5)».

— A banda dels termes d'àmbit més gramatical, el text també conté termes «referits a la variació lingüística que permeten catalogar els fets gramaticals tractats en l'obra» d'acord amb «la seva adscripció geogràfica o de registre i que expliciten l'avaluació normativa quan correspon». Encara que siguin termes més transparents per al lector, «estan subjectes a uns criteris específics que s'expliquen en el § III».

Així, alguns d'aquests canvis, per exemple, també tenen a veure amb la distància temporal i els avenços que s'han produït. Cal afegir, però, el següent:

En tots aquests casos, al llarg d'aquesta gramàtica es fa esment de les opcions adoptades, de la mateixa manera que quan hi ha més d'una denominació tradicional es consignen les més importants (i es registren en l'«Índex analític»), encara que s'opti per utilitzar indefectiblement una única denominació en la resta de l'obra. (GIEC, 2016, p. xxxi-xxxii)

Així mateix, cal constatar que aquesta extensa descripció sobre la terminologia, que aporta un panorama molt clar i detallat, i que, en part, explica que els

canvis respecte de la terminologia es deuen a diferències temporals (molts són a causa del fet que hi ha termes d'introducció més recent), no hi és en la *Gramàtica catalana* de Fabra (1918/1933).

1.3. *Altres diferències intrínseques*

Altres diferències intrínseques entre totes dues gramàtiques, que no necessàriament han tingut repercussió en la terminologia emprada, però que tanmateix convé esmentar, són el fet que la gramàtica de Fabra és d'un sol autor; va experimentar modificacions fins al 1933, probablement pel seguiment de l'aplicació que feien els escriptors de les normes, i, com s'ha apuntat, contenia poca sintaxi i feia poca referència a les varietats dialectals. Es tracta d'una gramàtica que es va fer fruit del coneixement de la llengua del moment. És una gramàtica prescriptiva; això és, descriu la norma en termes de què és «correcte» o «incorrecte». De fet, «en bona part presentava com a propostes normatives els usos que havia descrit com a normals en la seva gramàtica de 1912» (GIEC, 2016, p. XXI). L'*estàndard* o *llengua literària* segons Fabra era la llengua dels escriptors; per tant, aquesta gramàtica es basava en la llengua culta.

En canvi, la GIEC és una obra institucional i col·lectiva, fruit de la participació, elaborada per la Comissió de Gramàtica de la Secció Filològica de l'IEC, però que també ha comptat amb la participació externa d'experts. Parteix de l'obra de Fabra, però l'amplia a partir de la *Gramàtica del català contemporani* (Solà, dir., 2002) i d'altres obres, atès que «els estudis sobre la gramàtica catalana han experimentat una important embranzida des del darrer terç del segle xx, i en l'actualitat disposem d'estudis monogràfics molt rellevants sobre els aspectes més diversos del sistema de la llengua» (GIEC, 2016, p. XXI). Dit en paraules de la mateixa GIEC:

Per a l'elaboració d'aquesta gramàtica s'ha consultat una bibliografia ingent, fent una atenció especial tant als treballs més influents en l'estudi de la gramàtica com als que han tingut més difusió en l'ensenyament i la divulgació de la llengua catalana. Aquesta gramàtica és deutora de totes les seves predecessores, així com de les aportacions fetes pels estudiosos de la llengua catalana, particularment de Fabra ençà, entre les quals destaquen la *Gramàtica catalana* de 1962 i la *Gramàtica de la llengua catalana* de 1994, totes dues d'Antoni M. Badia i Margarit, i sobretot la *Gramàtica del català contemporani*. (GIEC, 2016, p. XXIX)

Per tant, els termes actualitzats amb què la GIEC basteix la nova sintaxi normativa, que s'han apuntat en relació amb Nogué (2017, p. 12) o termes d'introducció més recent que s'empren en la GIEC, com ara *al·lomorfs* (GIEC, 2016, p. XXXI-XXXII), són, doncs, deutors d'aquests avenços i hereus dels estudis sobre gramàtica que s'han anat fent al llarg d'aquests anys.

1.4. La codificació de la norma

Una altra de les diferències principals entre totes dues gramàtiques és la manera de presentar la norma:

[La GIEC] és una obra amb un doble vessant normatiu i descriptiu, o d'una manera més precisa, és una gramàtica que presenta la norma a mesura que descabdella la descripció detallada de les formes i construccions lingüístiques. I és que l'establiment de la norma gramatical no es pot fer adequadament si abans no s'analitzen i es descriuen els fets gramaticals que es volen codificar. Tant és així que en aquesta obra s'estableix la norma a mesura que es descriu el funcionament gramatical de la llengua: norma i descripció no es poden deslligar l'una de l'altra. (GIEC, 2016, p. XXI)

En aquest sentit, convé recordar que la gramàtica de Fabra (1918/1933) pretenia «respondre a les necessitats eminentment pràctiques dels parlants de la nostra llengua» (GIEC, 2016, p. XXI) i, per tant, com s'ha dit, és una gramàtica que distingeix entre usos normatius (o correctes) i no normatius (o incorrectes), entre prescripció i proscripció. La GIEC, en canvi, planteja la norma d'una manera innovadora (Nogué, 2017, p. 7): deixa enrere la dicotomia *correcte/incorrecte*, de moltes gramàtiques tradicionals, i opta per fer la distinció entre *adequat* i *inadequat* segons el caràcter i la situació de la comunicació. Centra la codificació en «la varietat comuna o estàndard de la llengua, també anomenada llengua general (i que tradicionalment s'ha anomenat llengua literària)», es fixa sobretot en els usos dels registres formals, però també dona compte «dels trets propis dels registres informals i col·loquials, fins i tot dels específics d'alguns parlars, indicant si es consideren adequats o no en la llengua general» (GIEC, 2016, p. XXII). Té en compte tres eixos de variació: la variació geogràfica, diatòpica o geolectal; la variació funcional o de registre (que es compon dels graus de formalitat de la comunicació i, de vegades, «consideracions relatives als registres especialitzats o llenguatges d'especialitat, o relatives als modes o canals de comunicació (escrits, orals) i a l'elocució, més espontània o més acurada» (GIEC, 2016, p. XXIV)), i, de vegades, la variació de caràcter temporal («entre la llengua antiga i les transformacions recents o, també, entre la llengua de les generacions més grans i la de les més joves» (GIEC, 2016, p. XXII)).

Aquest canvi de la GIEC en la manera de codificar la norma, amb més flexibilitat i matisos, té repercussió en la terminologia emprada en el discurs normatiu; és a dir, en la terminologia que es fa servir per indicar la validesa normativa dels fets lingüístics que es presenten en cada gramàtica. En efecte, si ens endinsem en el discurs normatiu de la GIEC, en la introducció (GIEC, 2016, p. XXI-XXII) es presenten algunes consideracions generals a les quals val la pena fer atenció, atès

que expliciten terminologia que apareix al llarg de la GIEC i evidencien aquesta nova manera de presentar la norma:

— La GIEC «presenta sense indicar explícitament que són normatius els fets gramaticals pertanyents a la llengua general», això és, «els que comparteixen una gran majoria de parlants de diverses varietats i són adequats en qualsevol situació comunicativa». Així, «Tots els fets que s'hi presenten, tant si donen lloc a una única solució com si donen lloc a solucions concurrents, tenen la mateixa validesa normativa mentre el text no digui el contrari».

— «Entre les solucions generals considerades vàlides», la GIEC «pot explicitar la preferència d'una sobre les altres» i, quan un cas no és «acceptable en cap parlar ni registre, es fa constar explícitament».

— En els casos en què «aquestes solucions concurrents estan sotmeses a variació geogràfica o social», si és possible, la GIEC explicita si les variants pertanyen a un dialecte o un registre concret, i també indica «si un fenomen s'identifica com a més propi de la llengua oral o de l'escrita», o bé «si una de les solucions és més o menys habitual, té més o menys tradició o és més o menys recent, o si presenta restriccions gramaticals, entre altres aspectes».

— Si no es dona cap especificació sobre l'ús de les variants, totes es consideren adequades amb caràcter general, mentre que si hi ha alguna especificació que indiqui que una variant, per exemple, es considera adequada en un registre determinat, cal entendre que la variant es considera adequada en aquell registre.

— Finalment, la GIEC explicita que la informació que aporta «sobre els fenòmens generals o restringits» pot ser de caràcter descriptiu o pot «referir-se a la validesa o l'acceptabilitat d'una determinada variant fora de l'àmbit que li és propi».

Pel que fa al «missatge normatiu» de la *Gramàtica catalana* de Fabra (1918/1933), Costa (2008, p. 90-91) addueix que la il·locutivitat del missatge normatiu d'aquesta gramàtica no és sempre clara, atès que no sempre és explícita. Per exemplificar-ho, identifica els recursos retòrics de la *Gramàtica catalana* (Fabra 1918/1933) i arriba a la conclusió que aquests recursos, juntament amb l'ús de fórmules com ara *aconsellable*, *preferible*, *admissible* o *tolerable*, fan que el consultant de l'obra no sàpiga si interpretar aquestes formulacions com a descripcions, constatacions, consells, orientacions o, al contrari, si rere la prudència o la cortesia de l'enunciat hi ha una il·locutivitat clarament instructiva.

Al final d'aquest escrit, es presenta un buidatge exhaustiu en forma de taules (vegeu l'annex), que recull termes i formulacions per il·lustrar la gran varietat de tries lèxiques per les quals opta Fabra en la *Gramàtica catalana* (1918/1933) per indicar la validesa dels fets lingüístics. Aquestes taules, per raons merament pràctiques, s'han classificat en els nou grups següents:

- 1) *Correcte, incorrecte, inacceptable*

- 2) *Preferible*
- 3) *Recomanable*
- 4) *Admissible, inadmissible, tolerable*
- 5) *Habitual, corrent, freqüent, rar*
- 6) Temporalitat (*avui bastant usat, avui antiquada, arcaic, etc.*)
- 7) *Cal evitar*
- 8) *És d'aconsellar* i altres recomanacions
- 9) Altres recursos com ara impersonalitzacions (construccions pronominals de subjecte indefinit, *hom, etc.*), perífrasis (*haver de, «poder + infinitiu»*), *caldre, no... sinó*

En els apartats 2 i 3 d'aquest treball s'analitzen aquests termes i aquestes formulacions de Fabra (1918/1933) i la GIEC, respectivament. Concretament, l'apartat 3 se centra en el trasllat a la GIEC dels termes i les formulacions recollits en Fabra (1918/1933), per determinar si hi ha hagut canvis pel que fa a la terminologia emprada per indicar la validesa normativa dels fets lingüístics.

2. TERMES I FORMULACIONS DE FABRA (1918/1933) PER INDICAR LA VALIDESA NORMATIVA DELS FETS LINGÜÍSTICS

2.1. *Fabra (1918/1933): correcte, incorrecte, inacceptable*

En el primer grup (vegeu la taula 1 de l'annex) es recullen els termes i les formulacions que Fabra (1918/1933) empra per designar fenòmens que considera clarament correctes o incorrectes. A banda de l'ús de *correcte, incorrecte* o *inacceptable*, resulta destacable la gran varietat d'expressions i recursos que l'autor utilitza per indicar la (no) validesa de fets lingüístics, com ara formes que modelitzen el discurs com *menys bo, recte ús* o *a tort*. També convé esmentar que en aquesta gramàtica l'autor recull una gran quantitat de fets lingüístics no vàlids, probablement a causa de la situació sociolingüística, de la distància entre l'ús i la norma del moment, i del fet que Fabra feia propostes als escriptors i la massa parlant culta i, amb la gramàtica, els proposava deixar enrere opcions que es feien servir i optar per altres que considerava vàlides.

2.2. *Fabra (1918/1933): preferible*

En el segon grup (vegeu la taula 2 de l'annex) es recullen les formes que Fabra designa com a *preferibles*. Fabra empra *preferible* per indicar que un fet lingüístic és vàlid al costat d'un altre fet que:

— no és vàlid o s'ha tendit a interpretar que no és vàlid (p. ex.: «*Sots* és una forma arcaica i de cap manera preferible a *sota*» (Fabra, 1918/1933, p. 124)), o

— és vàlid en alguna situació comunicativa determinada, que es pot expressar explícitament (vegeu l'exemple de l'ús de *bastanta*) o que pot no quedar explicada (vegeu l'exemple de *ens en anem*):

En la llengua parlada és corrent de donar a *bastant*, usat com a adjectiu determinatiu, un femení *bastanta* (plural *bastantes*). És, però, preferible: *Hi ha farina?* — *Encara n'hi ha BASTANT*. (Fabra, 1918/1933, p. 65)

Entre un pronom acabat en *s* i un mot començat en vocal o *h*, és permès d'usar la forma *en* en lloc de la forma *n'*. Així: *ens en anem*, en lloc de *ens n'anem* [...]. És, però, preferible la forma *n'*. (Fabra, 1918/1933, p. 52)

Per tant, l'opció *preferible* sempre és considerada vàlida, al costat d'una altra que no ho és mai o que només ho és en alguns casos, cosa que pot fer dubtar el lector sobre la validesa d'aquesta altra forma. Aquesta ambivalència també es pot trobar en altres opcions per indicar preferència que s'han consignat (vegeu la taula 2), com ara aquests exemples del verb *preferir* o la forma *millor*:

Davant del verb alguns prefereixen *vos a us* [*vos els prendran*], sobretot en el cas en què la combinació no va immediatament precedida d'un mot acabat en vocal altra que *i* o *u* pertanyents a un diftong decreixen. (Fabra, 1918/1933, p. 48)

Quan un membre de la proposició introduït amb la conjunció *ni* precedeix el verb, llavors és també corrent d'ometre l'adverbi *no* al davant d'aquest. Ex.: *Ni tu ni jo el coneixem*. (Millor, però: *Ni tu ni jo NO el coneixem*). (Fabra, 1918/1933, p. 105)

2.3. Fabra (1918/1933): recomanable

Un cas similar —encara que difereix de les formes consignades en la taula anterior pel fet que no sempre apareix al costat d'una altra forma— és l'ús del mot *recomanable* (vegeu la taula 3 de l'annex), que també pot confondre el lector, en tant que hi ha fets que podria entendre que poden ser poc recomanables però així i tot vàlids («Una altra forma d'aquesta conjunció és *emperò*, poc recomanable» (Fabra, 1918/1933, p. 127)) o bé fets que són recomanables però aleshores pot no quedar clar si els que hi coexisteixen són vàlids o no («Quan la designació del moment inicial va seguida de la designació del moment final (introduïda mitjançant la preposició *a* o *fins*) és freqüent (i en general recomanable) la substitució de *des de* per *de*» (Fabra, 1918/1933, p. 122)).

Resulta interessant observar que amb el temps altres obres com ara gramàtiques i manuals han anat classificant uns fets com a vàlids o no gens; un exemple d'aquest darrer cas en podria ser l'ús de *el que* per introduir proposicions subjectives, que Badia i Margarit (1994, p. 349) condemna dient que «és [un castellanisme]

inacceptable des de tots els angles» i que Fabra (1918/1933) considera *no recomanable*: «No és **recomanable** d'introduir les proposicions subjectives mitjançant *el que* en lloc de *que*. Ex.: EL QUE *tu li ho demanis, farà que ell ens ho concedeixi*» (Fabra, 1918/1933, p. 130).

2.4. Fabra (1918/1933): admissible, inadmissible, tolerable

L'ús del terme *admissible* (vegeu la taula 4 de l'annex) sovint fa referència a una segona forma quan se'n posen dues en contraposició. Només en un context s'ha detectat que aquesta forma s'admet, però no s'especifica en quina situació comunicativa: «Darrera de la primera persona del plural de l'imperatiu és **admissible** la substitució de *-nos-* per *'s-*. Ex.: *envieu's-el*» (Fabra, 1918/1933, p. 46). En la resta de casos, l'adjectiu *admissible*, igual que *inadmissible*, *permissible*, *possible*, *tolerable* i les ocurrències en què apareix el verb *admetre*, està modalitzat o matissat amb orientacions: «perfectament admissible», «l'única forma admissible en la llengua literària», «sembla permissible [...] en el llenguatge parlat», «en fi de paraula són solament possibles les sordes», «és tolerable, però en poesia convindria [...]», «no són en tot cas tolerables sinó en l'estil col·loquial».

2.5. Fabra (1918/1933): habitual, corrent, freqüent, rar

En passar a adjectius que fan referència a la freqüència o el costum (vegeu la taula 5 de l'annex), es pot observar que Fabra (1918/1933) empra els adjectius *habitual*, *corrent*, *freqüent* i *rar* i l'adverbi *sovint* amb caràcter descriptiu. Pel que fa a la claredat sobre la validesa dels fets lingüístics, es poden fer tres observacions.

— En primer lloc, les formes *habitual* o *sovint* en un cas no acaben de contribuir a la claredat del missatge, com ho il·lustren les ocurrències següents:

En els mots presos del llatí i el grec, la lletra *x* és pronunciada *cs* en general i *gz* en el nexa *exh* [*èxtasi vs. exhaust*]. La *x* del prefix *ex* es redueix a *c* davant de *ce*, *ci* i *s*. Ex.: *excés* [...], *excitar*, *exsudació*. Són **habituals** les pronúncies *estensió*, *explosió*, &., per *extensió*, *explosió*, &. (Fabra, 1918/1933, p. 25)

Els numerals partitius o fraccionaris (llevat *mig*) són idèntics als ordinals corresponents. Ex.: *tres cinquens*, *dotze dinovens*, *una setzena part dels llibres*. Com a partitius, hom no usa mai *tercer* (substantiu), sinó *terç*, i hom reemplaça *sovint desè*, *centè* i *milè* (substantius o adjectius) per *dècim*, *centèsim* i *mil·lèsim*. (Fabra, 1918/1933, p. 64)

En el primer exemple, el lector implícitament pot deduir que les pronúncies com ara *estensió* no són vàlides, però el fet que no s'especifiqui explícitament pot

causar desorientació. En el segon exemple, el lector probablement interpreta que totes dues formes (*dècim* i *desè*) són vàlides, tot i que no hi troba cap més especificació quant a l'ús, el significat o les propietats gramaticals.

— En segon lloc, l'ús de *habitual*, *habitualment*, *corrent*, *freqüent*, *sovint* o *rar* és merament descriptiu, però l'autor hi afegeix una precisió que orienta el lector pel que fa a la prescripció («la llengua escrita ha d'evitar aquesta supressió», per exemple).

Els imperatius en *es* suprimeixen *habitualment* la *s* final davant dels pronoms afixats. La llengua escrita ha d'evitar aquesta supressió de la *s*: *digues-li* (no *digue'li*), *vulgues-ho* (no *vulgue'ho*). (Fabra, 1918/1933, p. 99)

En la llengua parlada és *corrent* de donar a *bastant*, usat com a adjectiu determinatiu, un femení *bastanta* (plural *bastantes*). És, però, preferible: *Hi ha farina?* — *Encara n'hi ha BASTANT*. (Fabra, 1918/1933, p. 65)

És molt *freqüent* avui la substitució de *els* datiu per *els hi* [...]. Cal evitar curosamment aquest ús erroni de la combinació *els hi*. (Fabra, 1918/1933, p. 41)

El datiu singular del pronom *ell* és *li*, però apareix *sovint* reemplaçat per *hi* quan el dit datiu concorre amb un altre pronom de tercera persona. El canvi de *li* en *hi* té lloc principalment quan el segon pronom és un acusatiu del pronom *ell*, en el qual cas la llengua literària usa avui exclusivament *hi* (almenys a Catalunya). (Fabra, 1918/1933, p. 48)

En la llengua escrita no és *rar* de trobar el relatiu compost *el qual* (equivalent a *que*, *què*, *qui*) reemplaçat per les combinacions *el quin* i *el que*. Ambdues són absolutament inadmissibles. (Fabra, 1918/1933, p. 61)

— En darrer lloc, algunes ocurrències en què Fabra opta per *corrent*, *freqüent(ment)* o *sovint* poden constituir un tercer cas, en el qual Fabra utilitza aquesta forma per descriure fenòmens que són admesos per l'ús comú i, per tant, aquests fenòmens corrents o freqüents que descriu s'encabeixen en la categoria de vàlids. La prescripció, doncs, s'indica a partir de la descripció.

Darrera de *malgrat* és *corrent* la substitució dels pronoms personals (sobretot els de primera i segona persona) pels possessius corresponents. Ex.: *Ho han fet malgrat NOSTRE*. | *Malgrat MEU li ho hauré de prendre*. (Fabra, 1918/1933, p. 123)

La *b* situada entre una vocal i una *l* sona *freqüentment* geminada (*bb*); la *p* en igual cas sona també algun cop geminada (*pp*). (Fabra, 1918/1933, p. 21)

La preposició simple *per* es troba també *sovint* usada en els circumstancials de manera i en els predicatius. (Fabra, 1918/1933, p. 121)

2.6. Fabra (1918/1933): temporalitat (avui bastant usat, avui antiquada, arcaic, etc.)

En la taula 6 de l'annex es recullen les formulacions en relació amb la vigència d'un determinat fenomen. Fabra fa servir formulacions referents a la temporalitat per descriure l'ús que es fa d'algunes formes i indicar si convé recuperar-les o no emprar-les. Tals orientacions queden reflectides, per exemple, en el fragment que es mostra a continuació, en què Fabra especifica que *sens* és una forma antiquada, però que encara s'utilitza en *sens dubte* i alguna altra expressió lexicalitzada.

Una altra forma, avui antiquada, d'aquesta preposició, és *sens*, que trobem encara usada en la locució adverbial *sens dubte* i en alguna frase estereotipada. (Fabra, 1918/1933, p. 124)

En gairebé tots els casos es dona a entendre que es permet la coexistència entre una forma actual i una d'arcaica, independentment de possibles preferències que Fabra pugui exposar, i molt sovint s'indica la conveniència o inconveniència de continuar-les fent servir o recuperar-les. Les comptades excepcions en què la prescripció pot deixar lloc a dubte s'illustran tot seguit. En el primer exemple es pot dubtar si la forma *dejús* encara que sigui antiga es pot fer servir, i en el segon exemple es pot no tenir clar si, encara que la forma *ço que* avui és més aviat evitada, convé —o no— fer-la servir:

damunt i davall, el primer substituïble per **sobre** (o **dessobre**) i el segon caigut completament en desuetud (a Barcelona), reemplaçat per **sota** (o **dessota**). [...] Antigament tenim també **dessús** i **dejús**, el primer dels quals trobem avui usat en l'expressió *dessús dit* (per *damunt dit*). (Fabra, 1918/1933, p. 101)

A vegades és usada amb la mateixa força que *el que* la combinació *allò que*. També s'ha usat molt, moderadament, la combinació arcaica *ço que*, que avui és més aviat evitada. (Fabra, 1918/1933, p. 63)

2.7. Fabra (1918/1933): cal evitar

En la taula 7 de l'annex es consignen construccions que parteixen de l'infinitiu *evitar*, generalment precedit de *caldre* (en la majoria de casos), *haver de* (en una ocurrència) o *convenir* (en un cas), les quals fan referència a opcions no vàlides que probablement Fabra va detectar que sovintejaven en la llengua literària o la llengua parlada. En aquest sentit, la formulació deòntica *cal evitar* (i semblants) de vegades acompanya, reforça o substitueix altres termes o formulacions de caràcter epistèmic que indiquen la prescripció (p. ex.: *és incorrecte*, *ús erroni*, *defecte*) o va acompanyat d'expressions valoratives (*curosament*, *en absolut*):

Cal evitar les locucions conjuntives del llenguatge actual formades amb *lo qual* o *lo que*, en lloc de *la qual cosa*. Locucions com *per lo qual* (o *per lo que*), *amb lo qual*, *sense lo qual*, &, són incorrectes; cal reemplaçar-les per les locucions *per la qual cosa*, *amb la qual cosa*, *sense la qual cosa*, &. (Fabra, 1918/1933, p. 130)

Cal evitar curosament el defecte, no rar en la llengua parlada, consistent a usar *amb* en lloc de *en* o de *a*. (Fabra, 1918/1933, p. 115)

2.8. Fabra (1918/1933): és d'aconsellar i altres recomanacions

En la taula 8 de l'annex hi ha recollides diverses formulacions a tall de recomanacions: *és d'aconsellar*, «*convé* + complement», «*convindria* + complement», *cal usar amb molta circumspècció*, *caldria potser intentar*. A grans trets, aquestes formulacions intenten prevenir el lector perquè no incorri en formes no vàlides, tal com es pot veure en l'exemple següent:

Convé de no confondre *perquè* (en un sol mot), conjunció causal o final, i *per què* (en dos mots), combinació de la preposició *per* amb el pronom relatiu o interrogatiu *què*. (Fabra, 1918/1933, p. 135)

L'única excepció d'aquest fet podria ser la formulació *caldria potser intentar*, que més aviat és una proposta que Fabra deixa oberta per si els destinataris la volen incorporar, tot i que l'ús del condicional fa dubtar sobre si el mateix autor veu possible aquesta incorporació i l'adverbi modal *potser* debilita encara més el grau de certesa de la proposta: «Seria una cosa indubtablement difícilíssima, però que *caldria potser intentar*, el restabliment de la pronunciació labiodental de la *v*» (Fabra, 1918/1933, p. 22).

2.9. Fabra (1918/1933): altres recursos com ara impersonalitzacions (construccions pronominals de subjecte indefinit, hom, etc.), perífrasis (haver de, poder + infinitiu), caldre, no... sinó

La taula 9 de l'annex² és una miscel·lània de formulacions i recursos pels quals opta Fabra per indicar la validesa dels fets lingüístics. D'una banda, s'han detectat diverses formes d'impersonalització, com poden ser l'ús de construccions pronominals de subjecte indefinit —o no específic— (*s'usen*, *es poden usar*), l'ús del pronom indefinit *hom* (*hom usa*), la primera persona del plural (*podem emprar*), l'ús de perífrasis verbals *haver de* o «*poder* + infinitiu», la utilització de «*cal-*

2. Val a dir que, a diferència de les taules anteriors, en aquesta taula no s'han recollit totes les ocurrences que es podrien encabir en aquest apartat, perquè la llista seria massa extensa.

dre + infinitiu» o construccions com ara «*no* + verb en futur + complement + (*sinó*)».

En aquest cas, gairebé totes les formulacions indiquen clarament la prescripció —p. ex.: «Aquell ha d'ésser sempre pronunciat *s sorda*» (Fabra, 1918/1933, p. 20) o «amb referència a un substantiu determinat, hom *no* usará *ho*, *sinó el, la, els* o *les* segons el gènere i el nombre del dit substantiu» (Fabra, 1918/1933, p. 41-42)—, excepte, potser, «En lloc de *cada un* i *cada una* es pot dir *cadascun* i *cadascuna*» (Fabra, 1918/1933, p. 66), en què no s'especifica si alguna d'aquestes opcions és preferible o si totes són igualment vàlides.

3. TERMES I FORMULACIONS DE LA GIEC (2016) PER INDICAR LA VALIDESA NORMATIVA DELS FETS LINGÜÍSTICS

3.1. GIEC (2016): correcte, incorrecte, inacceptable

En relació amb aquesta primera categoria, es pot veure que la GIEC no trasllada cap dels termes i formulacions que s'han identificat en la gramàtica de Fabra (1918/1933): *correcte, incorrecte, inacceptable, error, defecte, rebuig, menys bo, rec-te ús, a tort*.

D'altra banda, tampoc no s'ha detectat que la GIEC empri en el cos de l'obra (això és, fora de la introducció) l'expressió *validesa normativa*, tot i que sí que s'ha consignat l'ús de *vàlid* en una dotzena de casos, que es mostren més avall.

Paral·lelament, també s'han identificat un seguit de termes i formulacions per indicar la validesa dels fets lingüístics, ja sigui de manera indirecta o directa, que poden tenir o bé un caràcter descriptiu o bé un valor proper a «gramatical» o equivalents. Entre aquests termes i formulacions hi ha *adequat, inadequat* (només n'hi ha tres ocurrències), *inadequadament* (només n'hi ha una ocurrència), «(no) (és/són) *acceptable(s)*», *acceptar, rebutjar* (només apareix un sol cop), *ben format, gramatical, agramatical, propi, natural, estrany, estranyesa, forçat, normal* o *restringit*, formes que, amb excepció de *rebutjar*, no s'han recollit en la gramàtica de Fabra (1918/1933). A continuació es presenten algunes ocurrències d'aquestes formes.

Vàlid

El futur i el present de subjuntiu són igualment vàlids en aquests contextos, però el futur presenta l'avantatge que evita l'ambigüïtat temporal que es pot donar en les persones 4 i 5 del subjuntiu. Així, són ambigües oracions com *Els qui treballu sereu recompensats*, *Quan entrem nosaltres, sortiu vosaltres* o *Mentre cantem, calleu*, ja que admeten una interpretació present o futura (segons que el verb subordinat s'interpreti com a present d'indicatiu o de subjuntiu), enfront de les paral·leles

Els qui treballareu sereu recompensats, Quan entrarem nosaltres, sortiu vosaltres i Mentre cantarem, calleu. (GIEC, 2016, p. 920)

Per tant, diem *Vine, que veuràs les fotos* (és a dir, ‘desplaça’t on soc o on vaig jo’) o *Vols que vingui a veure’t la mare?* (és a dir, ‘que es desplaci al lloc on ets o seràs’). I si comparem *Vols venir al cine o no vols venir?* amb *Vols anar al cine o no hi vols anar?*, veurem que el primer cas **només és vàlid** si se sobreentén que l’emissor també anirà al cine. (GIEC, 2016, p. 849)

Adequat, inadequat, inadequadament

En els parlars que empen la variant de datiu singular *hi* en substitució de *li*, també s’usa col·loquialment la seqüència *els hi* (o *-los-hi* o *’ls-hi*, segons el context) per a totes les combinacions anteriors, amb el pronom *en*, generalment intercalat, en el cas de la combinació del datiu plural amb aquest pronom (*Els n’hi donaré, de pastís, als teus germans [...]*). [...] Aquestes combinacions que acabem d’esmentar en què *hi* funciona com a marca de datiu **no són adequades en els registres formals**. (GIEC, 2016, p. 213)

Notem, encara, que, per analogia amb aquests verbs, a vegades es pronuncien **inadequadament** amb hiat i accent en la *u* les formes rizotòniques de verbs com *adequar, liquar* o *obliquar* [...]. Aquestes pronúncies s’eviten en els registres formals. (GIEC, 2016, p. 32)

Acceptable, no acceptable, acceptar, rebutjar

L’ús de les preposicions *per* i *per a* presenta diferències significatives en la llengua oral espontània dels diferents parlars. En valencià, en tortosí i en els parlars més occidentals del nord-occidental, es diferencien clarament totes dues preposicions. En la resta del nord-occidental s’usen d’una manera menys sistemàtica. I en els altres parlars (català septentrional i central, parlars baleàrics i alguerès) es fa servir *per* d’una manera general. En els registres formals es diferencia l’ús de totes dues preposicions, encara que en certs casos **es considera igualment acceptable** l’ús de *per* o *per a* amb el mateix significat (§ 19.3.5.5). (GIEC, 2016, p. 742)

b) En els parlars que empen la variant de datiu singular *hi* en substitució de *li*, aquesta forma també tendeix a generalitzar-se en les combinacions amb el pronom *en* i amb el pronom *ho*, que en aquest cas és representat per *l* (com si es tractés del pronom d’acusatiu *el*). Les dues combinacions, que es mostren en el quadre 8.14, **són acceptables**, però en els registres formals és més habitual l’ús de les combinacions amb *li*. (GIEC, 2016, p. 212)

A diferència de *mateix*, l’adjectiu *propí* no té un ús intensificador o emfàtic deslligat del significat d’identitat. En aquest sentit s’usa amb un significat equivalent a ‘d’un mateix i no d’altre’ tot sol (*Això ho sap per experiència pròpia*) i, sobretot, com a reforç intensificador d’un possessiu (*El tracta com si fos el seu propí fill*;

§ 16.5.2.1). No és acceptable, per tant, en lloc de *mateix* en contextos com {*La mateixa senyora Pia / la senyora Pia mateixa*} *havia escampat el rumor* (i no pas *la pròpia senyora Pia*). (GIEC, 2016, p. 562)

e) Hi ha adjunts de sentit causal que admeten *en*, però que també poden no ser representats per cap pronom. Són adjunts que admeten més d'una preposició (en general, *de* i *per*): *Et felicito per aquests dos articles: et/te'n felicito de tot cor* [...]. En altres casos similars són naturals tant *en* com *hi* i fins i tot la manca de pronom: *Avui ja no mor tanta gent de sida* (amb l'adjunt causal *de sida*) dona *Avui ja no hi/en mor tanta gent, de sida* (encara més natural *Avui ja no mor tanta gent, de sida*). Altres vegades l'adjunt causal només accepta *en* o manca de pronom: *Si volem tirar endavant aquest projecte d'urbanització, ens cal saber quines terres (en) queden afectades*. (GIEC, 2016, p. 705)

Els possessius no són pas els únics elements que poden expressar possessió ni tampoc són sempre possibles en les construccions possessives. En determinats contextos són prescindibles, mentre que en d'altres no hi són acceptats. (GIEC, 2016, p. 616)

El pronom *es* amb valor indefinit (§ 18.5.2b) rebutja combinar-se amb el pronom *ho*. (GIEC, 2016, p. 695)

Ben format, gramatical, agramatical

No és aconsellable, en canvi, la presència d'un gerundi en el complement del nom dels sintagmes nominals formats per un nom que designi un canal de comunicació (*document, cartell, escrit, carta, trucada, brindis, missatge, ordre, resolució, ban, sentència*). Amb aquests noms hi escau una oració de relatiu restrictiva, un sintagma preposicional encapçalat per la preposició *amb* o un sintagma adjectival: *hi ha un cartell {que avisa / en què s'avisa} que no es pot passar* (i no pas *un cartell avisant que...*) [...]. No obstant això, hi ha alguns factors que fan més tolerable el gerundi com a complement d'aquesta classe de noms, com ara la presència d'un verb que expressi aparició (*aparèixer, sortir, eixir*) i el fet que el nom porti un altre complement que precedeixi el gerundi. És el cas d'oracions com *Ha aparegut un ban de l'alcalde prohibint l'alcohol, Per aquells dies sortí un edicte de Cèsar August ordenant que es fes el cens de tot l'Imperi*. No són ben formades, en canvi, *Han llegit un ban de l'alcalde prohibint l'alcohol, Era un edicte de Cèsar August ordenant que es fes el cens*. (GIEC, 2016, p. 1219)

a) En les oracions negatives, quan van posposats al verb exigeixen la presència d'un element negatiu en posició preverbal. Són, doncs, gramaticals oracions com les següents, en què van precedits de la negació *no*: *No m'ha dit res ningú; No ve mai; No han anat enlloc; No estava gens contenta; A l'examen no s'hi va presentar cap dels teus amics*. I, en canvi, són agramaticals oracions com *M'ha dit res ningú*, en què no hi ha cap element negatiu precedint el verb. (GIEC, 2016, p. 1304)

En les comparatives proporcionals, les dues oracions en correlació ja es comporten en certa mesura com els dos termes de les comparatives pròpies i, per això, aquestes construccions no solen admetre codex comparatives, com mostra l'estranyesa que provoquen exemples del tipus *Com més estudis que ara, millor*. El fet que facin referència a l'augment o la disminució progressiva de dues magnituds explica que tampoc admetin un diferencial que modifiqui el quantificador comparatiu i, per això, és agramatical *Com molt més estudiis, millor*, en què trobem el diferencial *molt*. (GIEC, 2016, p. 1042)

b) En els usos temporals, el condicional té un valor de futur de passat [...]: *Ens va prometre que arribaria ahir/ara/demà*. No seria gramatical, en canvi [...], *Ahir em va prometre que arribaria fa una setmana*. (GIEC, 2016, p. 1172)

En tots aquests casos (*vàlid, acceptable, no acceptable, acceptar, rebutjar, ben format, gramatical, agramatical*), la GIEC (2016) emprà termes que indiquen clarament la validesa dels fets lingüístics. Així mateix, en els exemples que es presenten tot seguit també s'han consignat formes que, sovint indirectament, serveixen per codificar la normativa i saber si alguns fets són acceptats o rebutjats en determinades situacions comunicatives.

Propi, natural, normal, estrany, estranyesa, forçat, restringit

No és propi dels registres formals traspasar la preposició del relatiu a l'antecedent. (GIEC, 2016, p. 1045)

En general, els subjectes formats per sintagmes nominals indefinits no solen aparèixer en posició preverbal. Una oració com *Un delegat del Govern coordinarà els voluntaris en les tasques de reforestació* és més pròpia del llenguatge periodístic que de la llengua general, que preferirà una construcció com *Hi haurà un delegat del Govern que coordinarà els voluntaris en les tasques de reforestació*. De la mateixa manera, sembla més natural *Hi ha un altre món possible* que no pas *Un altre món és possible*. Ara bé, si el sintagma nominal indefinit és específic, en el sentit que fa referència a un element d'un conjunt conegut, la posició de subjecte preverbal no causa estranyesa (§ 16.2.2): *He anat a veure el campionat d'automobilisme. Un cotxe s'ha estimbat just davant nostre* (en què *un cotxe* s'interpreta com 'un dels cotxes participants'). Els sintagmes nominals indefinits (i fins i tot els esgarriats) també són normals en la posició del subjecte preverbal de les oracions genèriques i en definicions: *Un atropellament és un acte jurídic; Potència és a resistència com braç de resistència és a braç de potència*. (GIEC, 2016, p. 1226)

El relatiu compost *el qual* és poc natural si l'oració de relatiu va intercalada a la principal. (GIEC, 2016, p. 1043)

En aquests casos resulta més natural fer servir un antecedent nominal: *aquell principi en el qual tots podem coincidir* (en lloc de *allò en què*). (GIEC, 2016, p. 1040)

És **estraný** el complement agent format amb un pronom de primera persona i fins i tot de segona persona per raons d'empatia o del punt de vista del parlant [...]. Així, *Aquest candidat va ser votat per mi* o *La proposta ha estat descartada per tu* són oracions **estranýes**, tot i que possibles. (GIEC, 2016, p. 890)

[...] l'auxiliar de perfet presenta formes rizotòniques i sense vocal temàtica en les persones 4 i 5 (*hàgim* o *hàgem*, *hàgiu* o *hàgeu*). L'**estranýesa** d'aquestes formes respecte dels models de conjugació ha generat les variants col·loquials 4 *haguem*, 5 *hagueu*, que segueixen patrons més regulars (són arrizotòniques, amb vocal temàtica i sense marca de temps), però que no són **pròpies** dels registres formals. (GIEC, 2016, p. 248)

Això mateix passa en algun altre cas de posposició de subjecte en les copulatives que no són identificatives: és **forçada** una pronominalització com la de *És una pel·lícula interessant, però n'és exagerat el llenguatge* (es pot dir: ...*però el seu llenguatge és exagerat*, ...*però és exagerada pel que fa al llenguatge*, ...*però té un llenguatge exagerat*). No diem tampoc *No perdi la targeta d'identificació mèdica: n'és necessària la presentació en visites successives*, sinó que diem *cal presentar-la* (o *li serà necessària*) *en visites successives*. (GIEC, 2016, p. 701)

Les africades, en canvi, en aquest context hi són molt **restringides**. Així, en els parlars esmentats la consonant [dʒ] no apareix pràcticament mai en aquesta posició i la [tʃ] apareix en manlleus amb les grafies *tx* o *ch* (*txec* [...]) i, amb més o menys extensió, en algun altre mot en què la pronúncia tradicional i més recomanable és [ʃ] (com *xafogor* [...]). (GIEC, 2016, p. 60)

Els termes i les formulacions de tot aquest apartat en conjunt (*adequat*, *acceptable*, *natural*, etc.) ajuden a concretar, doncs, en quin sentit, en quin àmbit, en quin parlar, etc., són vàlids els fets lingüístics que es presenten. Són un reflex, doncs, del fet que la norma es presenta a partir de la descripció i que té en consideració la variació.

D'altra banda, cal dir que l'ús que la GIEC fa de termes com ara *propí*, però també *admissible* o *no recomanable*, probablement ja ve de les propostes per a un estàndard oral de la llengua catalana de fonètica i de morfologia (IEC, 1990 i 1992, respectivament). Més concretament, en l'apartat de terminologia de la proposta sobre morfologia ja es proporcionen definicions d'aquests termes, tal com es pot veure a continuació.

La primera etiqueta (*és pròpia*) vol dir que la forma en qüestió és la plenament adequada i es pot emprar sense limitacions en tots els registres; la segona (*és admissible*) pressuposa l'existència d'una altra forma —la *pròpia* i comuna—, sempre preferible, i dóna a entendre que la només *admissible* és simplement tolerada i que és aconsellable de reemplaçar-la per aquella en les situacions més característiques de la llengua estàndard. Això no obstant, resta incorporada a l'estàndard per a evi-

tar de propugnar inflexiblement un sol tipus elevat de llengua i per a facilitar una modalitat de llengua col·loquial **no incorrecta** (que els mitjans de comunicació necessiten a cada moment). Així, hom remarcarà que al més sovint la fórmula *és admissible* va acompanyada d'una altra fórmula (*només, però, en registres informals*), la qual pretén subratllar les limitacions amb què declarem l'admissibilitat d'una forma.

En ocasions excepcionals s'han matisat aquests termes. Així, quan s'ha recorregut a frases com *d'acord amb els usos característics de cada parlar*, hom vol indicar que el fenomen tractat, encara que present en més d'un dialecte, hi té un abast geogràfic més aviat reduït o unes valoracions sociolingüístiques no uniformes. Quan hom recorre a l'expressió *en registres molt formals*, caldrà entendre que l'ús del fenomen tractat té unes limitacions ben òbvies. Per fi, incloem moltes formes **no recomanables**. S'ha d'entendre que aquestes formes no són **estàndard** i que, per tant, queden fora de la llengua **correcta**. (IEC, 1992, p. 11)

3.2. GIEC (2016): preferible

Quant a la segona categoria, la GIEC manté totes les formulacions que s'han identificat en la gramàtica de Fabra (1918/1933): *preferible, preferir* (tot i que amb un ús testimonial: p. 890, 1041, 1226), *preferència* (se n'han detectat tres ocurrences en què apareix precedit de *donar*: p. 1120, 1125, 1193), *preferentment, millor* (només se n'ha identificat un sol cas, p. 772) i, finalment, en lloc de *substitució avantatjosa / avantatjós / avantatjosa*, la GIEC opta per *avantatjosament* (p. 590) i també per *presentar/tenir l'avantatge* (p. 235, 920, 1044).

Preferible

[El pronom *la*:] *l'agafa, [...], l'infla*. Si el verb comença per *i* o *u* àtones, també és habitual l'elisió, però en els registres formals és **preferible** de mantenir la forma *la* i aleshores la *i* o *u* es pronuncien com a semivocals: *la utilitza, la indemnitza*. En la resta de contextos presenta igualment la forma *la*: *agafa-la, la mira, mirant-la*. (GIEC, 2016, p. 198)

Preferir

Si el relatiu fa de complement directe, **se sol preferir** *cosa que a la qual cosa: Es proposava de regular la participació dels concursants, cosa que van aprovar per unanimitat*. (GIEC, 2016, p. 1041)

És estrany el complement agent format amb un pronom de primera persona i fins i tot de segona persona per raons d'empatia o del punt de vista del parlant [...]. Així, *Aquest candidat va ser votat per mi* o *La proposta ha estat descartada per tu* són oracions estranyes, tot i que possibles. **Preferirem** no recórrer a la passiva i emprar una oració activa com ara *Jo vaig votar aquest candidat* i *Tu has descartat la*

proposta. Això no passa només amb les oracions passives, sinó que es dona en molts altres contextos. No es diu —si no és que es vulgui provocar una reacció especial en l'interlocutor— *Un noi d'Albons es va casar amb mi*, sinó *Jo em vaig casar amb un noi d'Albons*. (GIEC, 2016, p. 890)

En general, els subjectes formats per sintagmes nominals indefinits no solen aparèixer en posició preverbal. Una oració com *Un delegat del Govern coordinarà els voluntaris en les tasques de reforestació* és més pròpia del llenguatge periodístic que de la llengua general, que preferirà una construcció com *Hi haurà un delegat del Govern que coordinarà els voluntaris en les tasques de reforestació*. De la mateixa manera, sembla més natural *Hi ha un altre món possible* que no pas *Un altre món és possible*. Ara bé, si el sintagma nominal indefinit és específic, en el sentit que fa referència a un element d'un conjunt conegut, la posició de subjecte preverbal no causa estranyesa (§ 16.2.2): *He anat a veure el campionat d'automobilisme. Un cotxe s'ha estibat just davant nostre* (en què *un cotxe* s'interpreta com 'un dels cotxes participants'). Els sintagmes nominals indefinits (i fins i tot els escarits) també són normals en la posició del subjecte preverbal de les oracions genèriques i en definicions: *Un atropellament és un acte jurídic; Potència és a resistència com braç de resistència és a braç de potència*. (GIEC, 2016, p. 1226)

Donar preferència

En els registres formals s'ha donat preferència a l'ús de la construcció «en + infinitiu» i no pas a les construccions encapçalades per *al*. (GIEC, 2016, p. 1120)

Preferentment

Les formes amb la vocal *i* en valencià i nord-occidental són igual d'acceptables que les formes amb *e*, però en els registres formals s'usen preferentment les formes amb *e* en els casos en què la vocal va seguida de la consonant palatal i no del grup consonàntic (per exemple, *serveix* en lloc de *servix*). (GIEC, 2016, p. 239)

Millor

En determinats casos és possible que una preposició seleccioni com a complement un sintagma preposicional i es formi, així, una seqüència de dues preposicions: [*per* [davant la porta]]. Aquest tipus de seqüències o altres en què hi ha contacte entre preposicions presenten fortes restriccions, i en la majoria de casos s'elideix una de les preposicions o es recorre a una construcció alternativa. [...] També els sintagmes preposicionals introduïts per *entre* poden ser complement de les preposicions *de* i *per*, encara que en aquest cas normalment es pot evitar la seqüència de preposicions: *Les bicicletes passaves per entre les motos* (o *entre les motos*); *Quedarem un dia d'entre setmana* (o, millor, *un dia entre setmana*); *Ho vaig agafar d'entre les pedres* (i, amb un matís lleument diferent, *entre les pedres*); *El president d'aquella reunió d'entre vint i trenta persones va delimitar la problemàtica (o de vint a trenta persones)*. (GIEC, 2016, p. 771-772)

Avantatjosament

Altres vegades la llengua disposa de noms abstractes relacionats amb adjectius, com *l'alçada*, *la llargada*, *la profunditat*, *la lentitud*, *la rapidesa*, *la velocitat*, *la proximitat*, i els utilitza **avantatjosament** o exclusivament en lloc dels adjectius precedits de *el*: *L'alçada d'aquesta paret és superior a la seva llargada*. (GIEC, 2016, p. 590)

Presenta l'avantatge

El futur i el present de subjuntiu són igualment vàlids en aquests contextos, però el futur **presenta l'avantatge** que evita l'ambigüitat temporal que es pot donar en les persones 4 i 5 del subjuntiu. (GIEC, 2016, p. 920)

En general, doncs, les formulacions i els termes que s'inclouen en aquesta categoria es mantenen, encara que alguns només ho fan testimonialment. Així i tot, d'aquests exemples se'n pot desprendre que, si bé en la gramàtica de Fabra (1918/1933) s'ha vist que l'ús de *preferible* (o formulacions similars) en certs casos pot confondre el lector, atès que l'opció que no és preferible pot no quedar clar si igualment és vàlida, en la GIEC (2016) la majoria de vegades s'especifica explícitament en quins casos és preferible la forma en qüestió i queda clar, aleshores, si l'altra és vàlida o no ho és (com en l'exemple de «*en* + infinitiu» vs. «*al* + infinitiu» en registres formals). Així mateix, el text de la introducció de la GIEC ja deixa clar que «entre les solucions generals considerades vàlides hi ha casos en què el text pot explicitar la preferència d'una sobre les altres» i que totes les variants «es consideren adequades amb caràcter general, si no es proporciona cap mena d'especificació sobre el seu ús, o només en l'àmbit d'un parlar o un registre determinats, si així s'indica». (GIEC, 2016, p. XXI-XXII)

3.3. GIEC (2016): recomanable

En relació amb el tercer grup, la GIEC també opta per *recomanable*, tot i que l'ús que en fa és testimonial: § 4.2.3.1a (p. 60), § 9.4.3.2 (p. 239), § 16.3.1.4a (p. 589) i § 22.3.1.2a (p. 869).

Les africades, en canvi, en aquest context hi són molt restringides. Així, en els parlars esmentats la consonant [d̪] no apareix pràcticament mai en aquesta posició i la [tʃ] apareix en manlleus amb les grafies *tx* o *ch* (*txec* [...]) i, amb més o menys extensió, en algun altre mot en què la pronúncia tradicional i més **recomanable** és [ʃ] (com *xafogor* [...]). (GIEC, 2016, p. 60)

En la parla col·loquial s'han generat altres variants que **no són recomanables** i que s'expliquen per l'atracció que s'estableix entre les sibilants dels dos al·lomorfs

de l'increment, que tendeixen a prendre el mateix lloc d'articulació, habitualment a favor de la realització palatal en parlars valencians (1 *servixco*; 1 *servixca*, 2 *servixques*, etc.), però també a vegades amb resultat alveolar en parlars nord-occidentals (1 *servisso*, 2 *servisses*, etc.). (GIEC, 2016, p. 239)

Com en el cas anterior, encara que en la gramàtica de Fabra (1918/1933) l'ús de *recomanable* no contribueix especialment a una claredat de la prescripció, en els exemples de la GIEC que s'han detectat queda clar en quins contextos són preferibles les pronúncies o formes designades com a recomanables.

3.4. GIEC (2016): admissible, inadmissible, tolerable

Pel que fa l'ús de *admissible*, *inadmissible*, *admetre*, *permissible*, *permès*, *tolerable*, *possible*, formes que s'han identificat en la gramàtica de Fabra (1918/1933), cal destacar que la GIEC no trasllada *admissible*, *inadmissible*, *tolerable* ni *permès*. Sí que hi trobem, però, *admetre*, *permetre* (normalment apareixen amb caràcter descriptiu), *permissible* (es registra puntualment amb valor de «gramatical») i *possible*, formes transparents que generalment tenen més a veure amb la descripció que amb la prescripció. A continuació, se'n mostra algun exemple i també s'exposa un cas en què la combinació de *tendeixen a admetre* i l'especificació posterior *tot i ser força estesa*, *no és d'ús general* podria no contribuir a la claredat de la prescripció.

El relatiu *el qual* també **admet** la preposició *a* quan funciona com a complement directe del verb *seguir* o de verbs amb sentit causatiu com ara *afectar*, *arruïnar* o *sorprendre*: *Aquell any va publicar la primera novel·la important, a la qual van seguir moltes altres al llarg de la seva vida [...]*. (GIEC, 2016, p. 1043)

e) Hi ha adjunts de sentit causal que **admeten** *en*, però que també poden no ser representats per cap pronom. Són adjunts que **admeten** més d'una preposició (en general, *de* i *per*): *Et felicito per aquests dos articles: et/te'n felicito de tot cor [...]*. En altres casos similars són naturals tant *en* com *hi* i fins i tot la manca de pronom: *Avui ja no mor tanta gent de sida* (amb l'adjunt causal *de sida*) dona *Avui ja no hi/en mor tanta gent, de sida* (encara més natural *Avui ja no mor tanta gent, de sida*). (GIEC, 2016, p. 705)

Els verbs de la classe de *preocupar* es distingeixen dels de la classe de *obsessionar* perquè **tendeixen a admetre** encara una altra construcció en què l'experimentador va en datiu i el subjecte sol aparèixer en posició postverbal: *Li preocupa la situació política, a l'empresariat*. Aquestes oracions no tenen sentit causatiu, sinó que s'acosten sintàcticament i semànticament a un altre tipus de verbs psicològics: els de la classe de *agradar* [...]. En altres paraules, els verbs com *preocupar*, que usats transitivament tenen un valor causatiu (*No la preocupeu més*) i que en la forma pronominal expressen el procés que condueix a un canvi d'estat psicològic (*Es va*

preocupar molt), quan porten el complement en datiu indiquen l'estat psicològic que experimenta la persona afectada (*Li preocupa el seu possible divorci*). Aquesta tercera opció, tot i ser força estesa, no és d'ús general. (GIEC, 2016, p. 854)

Únicament són possibles les obertures complexes constituïdes per una consonant oclusiva velar (realitzada en determinats contextos com a aproximant) seguida d'una semivocal velar ([w]) i les constituïdes per una consonant oclusiva (realitzada en determinats contextos com a aproximant) o una fricativa labiodental sorda ([f]) seguides de les líquides [l] o [r], amb l'excepció de *tl* i *dl*, com s'indica en el quadre 2.3. (GIEC, 2016, p. 23)

c) En les relatives restrictives, l'ús del relatiu *qui* tan sols és possible si va precedit de *a* i l'antecedent és animat [...]: *Aquests són els experts a qui han convocat*. (GIEC, 2016, p. 1044)

a) En el cas que l'antecedent del relatiu sigui un pronom demostratiu, s'usa el pronom *que* si el relatiu no depèn de cap preposició: *Agafa allò que veig que has deixat damunt la taula* [...]. Precedit de preposició, només és possible *què* (perquè *qual* és masculí o femení) i són relativament freqüents en els registres formals les preposicions *a*, *de* i *en*: *allò a què em referia*, *allò de què t'he parlat*, *allò en què coincidim*. (GIEC, 2016, p. 1040)

Per a sillibificar aquestes estructures [ex.: *strict*], es recorre a una vocal de suport (una *e*) en posició inicial i en posició final, amb què s'eviten els dos marges sil·làbics: en *es.tric.te*, la seqüència *str* es reparteix en dues síl·labes a través de la coda permisible *s* (*es*) i l'obertura també permisible *tr* (*tric*) [...]. (GIEC, 2016, p. 33)

La coordinació també permet l'el·lipsi en el sintagma verbal encapçalat per un verb modal o aspectual (*poder*, *voler*, *començar*, *acabar*): *Ell farà l'examen final, però jo no puc* (cf. *...però jo no puc fer l'examen final*); *La teva germana ha ordenat el seu estudi i tu encara no has ni començat* (*a ordenar el teu estudi*). De fet, els verbs *poder* i *voler* permeten l'elisió de l'infinitiu en altres contextos sintàctics. (GIEC, 2016, p. 990)

D'altra banda, la GIEC també recorre a l'ús d'altres formulacions per expressar que s'admeten o que són possibles dues opcions, com ara *es poden utilitzar indistintament*, construcció que expressa clarament la prescripció:

Les dues combinacions [...] són acceptables, però en els registres formals és més habitual l'ús de les combinacions amb *li*. [...] Fins i tot en els parlars que converteixen *li'n* en *n'hi*, la primera forma s'ha mantingut en alguna expressió lexicalitzada (*Tant se li'n dona*). A més, amb el verb *anar-se'n* s'estableix diferència semàntica entre *n'hi* (amb *hi* locatiu) i *li'n* (amb *li* datiu ètic). [...] Així mateix: *Per més que treballi, se li'n va tot el negoci a l'aigua* [...]. En la resta de casos, totes dues possibilitats es poden utilitzar indistintament: *Jo li'n/n'hi puc donar lliçons, d'anar pel món* [...]; *Volia més arròs i li'n/n'hi vaig posar dues cullerades*. (GIEC, 2016, p. 212)

3.5. GIEC (2016): habitual, corrent, freqüent, rar

Amb referència a aquesta cinquena categoria, que té a veure amb la freqüència o el costum, cal dir que tant Fabra (1918/1933) com la GIEC opten per l'ús de *habitual*, *corrent*, *freqüent*, «(verb conjugat) + *sovint* + (participi)» o *rar*, tal com es pot veure en els exemples següents:

[...] [pronomen *la*:] *l'agaça*, [...], *l'infla*. Si el verb comença per *i* o *u* àtones, també és **habitual** l'elisió. (GIEC, 2016, p. 198)

El relatiu *que* és l'opció més **habitual** i el seu ús resulta possible en tots els casos. (GIEC, 2016, p. 1043)

c) Els sintagmes formats per l'article individualitzador *el* i un adjectiu qualificatiu com ara *el popular*, *el diví* o *l'inefable* són propis dels registres formals: *Aquesta obra conjuga el popular amb l'arcaic* [...]. Però aquest sintagma és més **corrent** en tots els registres si apareix en una oració copulativa identificativa que conté una subordinada substantiva o un pronom demostratiu usat anafòricament (és a dir, un constituent que no designi una entitat): *L'important és {participar / que estiguis bé / això}* [...]. (GIEC, 2016, p. 589)

[...] són relativament freqüents en els registres formals les preposicions *a*, *de* i *en*. (GIEC, 2016, p. 1040)

e) Quan la localització s'allunya d'un significat físic clar, en molts casos està més a prop d'altres matisos semàntics (com el temps, la matèria o la manera) i **sovint** s'usa *en*: *Mor un policia en l'alliberament d'un hostatge*; *En el futur caldrà evitar-ho*; *Ajudar els pares en {la tasca d'educar els fills / aquest punt}*. També si la localització és un règim verbal o un aribut: *Va aparèixer en la llunyania* [...]. Però es poden utilitzar totes dues preposicions en altres casos com els següents: *Treballa en/a l'ensenyament*; *{En els / Als} preliminars ja queda clar*; *{En el / Al} nostre club sempre s'ha fet així*; *Així ho trobem en/a Llull*; *Ho van dir {en el / al} telenotícies d'ahir*. (GIEC, 2016, p. 728)

Sobre aquestes dades cal tenir en compte que el diftong [uw], tònic i àton, és **rar**. [...] El diftong àton [uw], d'altra banda, es pot donar, en els parlars orientals, en formes verbals de futur i de condicional dels verbs de la conjugació II acabats en *oure* (com *ploure* [...]). També es pot produir en alguna forma nominal derivada, com *roureda*. (GIEC, 2016, p. 30)

Com es pot observar, en els exemples que s'han recollit en la GIEC (2016), la validesa dels fets lingüístics s'indica clarament mitjançant matisos que especifiquen els contextos en què es poden emprar les formes corresponents, mentre que en Fabra (1918/1933) hi ha algunes ocurrencies en què la prescripció és poc clara;

altres en què es fa una descripció del fenomen, amb un matis posterior que orienta sobre la prescripció, i altres en què es fa una mera descripció per designar una prescripció.

D'altra banda, la GIEC també opta per *amb (relativa) freqüència o usual*:

b) També és bastant usual la locució *si bé*, més pròpia de registres formals. Només s'usa en contextos factuais amb el verb en indicatiu o sense verb explícit: *Si bé tothom hi estava d'acord, no ens vam acabar de decidir [...]. Amb relativa freqüència*, la subordinada apareix posposada i amb un valor pròxim a l'adversatiu, com ocorre en l'exemple anterior o en *Hi ha diferents solucions, si bé la més habitual és la que acabem de presentar-vos*. (GIEC, 2016, p. 1158)

L'adverbi de negació *pas* és molt usual en parlars del Principat de Catalunya, però no en valencià ni en baleàric. (GIEC, 2016, p. 1310)

3.6. GIEC (2016): temporalitat (avui bastant usat, avui antiquada, arcaic, etc.)

En aquest grup, en el qual en Fabra (1918/1933) s'han identificat les formulacions *avui bastant / algun cop / molt usat, a penes s'usen, caigut en desuetud, arcaic, antiquat*, trobem que la GIEC (2016) no empra *a penes s'usen, antiquat* i fa un ús testimonial de *caigut/caure en desuetud* (p. 1141 i 1287). Tot seguit, es presenten alguns exemples de formulacions i termes als quals recorre la GIEC (2016) per indicar la validesa de fets lingüístics en relació amb aquesta categoria, que en alguns casos són diferents de les formulacions de Fabra (1918/1933). Mitjançant aquests termes i formulacions, doncs, la GIEC (2016) descriu si avui dia continuen vigents els fets lingüístics que s'hi presenten i, d'aquesta manera, sovint indirectament indica que són vàlids i, si convé, especifica en quins contextos (formals, etc.).

El verb *pregar* [...] conserva —com també el verb *suplicar*— l'ús arcaic en què fa de complement directe l'element que generalment expressem amb un complement indirecte: cf. *Preguem Déu pels difunts* i *Preguem a Déu pels difunts*. (GIEC, 2016, p. 838)

j) La llengua antiga posseïa, a més, la locució *ja sia que* (amb la variant *jatsia (que)* o *ja fos que*, que modernament han usat alguns autors com a recurs arcaïtzant: *Cal que el mal temps sigui temut, ja sia que estiguin els raïms en maduresa*. (GIEC, 2016, p. 1160)

En baleàric té una relativa vigència la construcció *tot quant*, equivalent a *tot el que*: *Tot quant has dit em sembla bé*. La llengua antiga emprava correntment la combinació *ço que*, equivalent al *ce que* del francès: *Per què vols fer ço que no és pertinent a tu?* Modernament, n'han fet algun ús els registres formals: *Jo crec ço que veig*. (GIEC, 2016, p. 588)

[Amb funció de subjecte,] el relatiu compost *el qual* és poc natural si l'oració de relatiu va intercalada a la principal. És per això que diem normalment amb *que* una oració com ara *El menor va dir a la policia que el seu pare, que era dins del vehicle, estava inconscient*. El relatiu *qui* no s'utilitza en funció de subjecte ni en les relatives restrictives ni en les no restrictives. Amb tot, en la llengua antiga, el relatiu *qui* s'usava com a subjecte amb independència del tipus de relativa i del caràcter humà o no humà de l'antecedent, i aquest ús encara es manté col·loquialment en parlars balearics: *Es corc qui ara et roega ses entranyes no et deixa viure*. (GIEC, 2016, p. 1043)

La llengua també posseeix el pronom *altri*, equivalent a *els altres*: *Malaurat qui ha de treballar per a altri*. Per extensió, és equivalent a *el proïsme*: *No cobejaràs els béns d'altri*. Antigament tenia diversos usos, però avui dia *altri* ha quedat limitat a fer de complement amb *de*, i de vegades amb *per a*, tot i que en un registre molt formal és possible trobar-lo fent altres funcions: *Aquells en seran els propietaris, encara que altri efectuï la captura*; *Els mecenes encarregaven obres als artistes per gaudir-ne personalment o per meravellar altri*. (GIEC, 2016, p. 656)

[Ús exclusiu del verb *estar*, que s'usa:] c) Quan l'atribut és un sintagma preposicional que expressa un estat o situació fruit d'un canvi o procés, com en les construccions *estar a punt* [...]. Aquest és l'ús majoritari i tradicional. En algun cas hi ha actualment vacil·lació per ultracorrecció entre els dos verbs *ser* i *estar*: principalment (no exclusivament) en les expressions *a l'abast*, *a la venda* i *a punt*. D'altra banda, pel que fa a l'expressió *al punt*, avui dia coexisteix la construcció tradicional *L'arròs és al punt* amb *L'arròs està al punt*. (GIEC, 2016, p. 868)

c) Amb els adjectius *solter*, *casat*, *jubilat*, *calb*, *cec*, *sord*, *coix*, *viu* o *mort*, és tradicional l'ús del verb *ser*, però el verb *estar* s'usa amplament avui sense cap diferència semàntica: *En Marc (encara) és/està solter*; *El professor Ferrer (ja) és/està jubilat*; *Aquell pobre home és/està cec*; *El conductor és/està mort*. (GIEC, 2016, p. 870)

3.7. GIEC (2016): cal evitar

Pel que fa a *cal evitar*, *evita generalment* o *convé d'evitar*, formulacions detectades en la gramàtica de Fabra (1918/1933), en la GIEC (2016) no es trasllada *convé d'evitar* i només es fa un ús testimonial de *cal evitar*, atès que generalment en fer servir el verb *evitar* la GIEC es decanta per l'opció *s'evita* (i, en algun cas, *se sol evitar*). Val a dir que, un cop més, la GIEC opta per la descripció neutra amb *s'evita*, mentre que l'ús de *se sol evitar* mitiga el caràcter prescriptiu, cosa que, en algun cas com el que es recull en el darrer exemple, podria arribar a confondre el lector. D'altra banda, Fabra (1918/1933) amb l'ús predominant del verb deòntic *caldre* en *cal evitar* reforça l'obligatorietat de l'acció. En tots els casos, però, com en Fabra (1918/1933), les formulacions *cal evitar* o *s'evita* fan referència a opcions no acceptades en determinats contextos.

En alguns casos darrerament es troben en l'ús preposicional vacil·lacions que cal evitar. Tot i que quan són adjunts del predicat poden anar encapçalats per altres preposicions, porten *de* els complements de noms que expressen un element que es repeteix com a motiu decoratiu o estampat (*un teixit de pics, un vestit de ratlles* [...]) o els que designen el mitjà o el mecanisme de funcionament (*avió de reacció, cuina de gas, [...] vehicle de motor*). (GIEC, 2016, p. 537)

Cal evitar l'ús de *allò* com a simple equivalent de l'article individualitzador en casos com ara *L'important d'aquest decret és el canvi de mentalitat que reflecteix, Descriuiu només l'essencial del sistema*. Tampoc no és ben formada la construcció amb *allò* i la preposició *de*. En lloc de *L'amor és allò de més íntim que existeix*, podem dir *L'amor és la cosa més íntima que existeix*. (GIEC, 2016, p. 591)

En lloc del relatiu compost *el qual*, en registres informals també apareix la construcció d'influència forana *el que* precedida de preposició (o esporàdicament *el qui* si l'antecedent és humà). Es tracta d'un recurs [*el que* precedit de preposició] que s'evita en els registres formals, en què s'usa el relatiu compost *el qual* (o *què* i *qui*, en aquells casos en què també són possibles): *La casa {de la qual / de què} t'he parlat és aquella* (i no *de la que t'he parlat*) [...]. (GIEC, 2016, p. 1045)

El pronom de datiu que apareix en les oracions de relatiu de *Al final vam ser els únics que vam parlar amb el professor, al qual cap dels assistents no gosava fer-li cap pregunta* i *Vindrà una clienta a la qual segurament li haurem de reestructurar la botiga* se sol evitar en els registres formals, de la mateixa manera que en aquests registres se sol evitar aquest pronom en oracions no relatives del tipus *Li preguntarem a l'alcalde quan serà la inauguració* o *A qui vols que li preguntem quan serà la inauguració?* (GIEC, 2016, p. 1059)

3.8. GIEC (2016): és d'aconsejar i altres recomanacions

Per bé que en Fabra (1918/1933) s'han detectat les formulacions *és d'aconsejar, cal usar amb molta/gran circumspècció*, «convenir + (adverbi / locució adverbial) + (*de*) + (*no*) + infinitiu», *caldria potser intentar*, en la GIEC s'ha identificat només un cas en què apareix l'adjectiu *aconsellable* (§ 32.3.5c):

No és aconsellable, en canvi, la presència d'un gerundi en el complement del nom dels sintagmes nominals formats per un nom que designi un canal de comunicació (*document, cartell, escrit, carta, trucada, brindis, missatge, ordre, resolució, ban, sentència*). Amb aquests noms hi escau una oració de relatiu restrictiva, un sintagma preposicional encapçalat per la preposició *amb* o un sintagma adjectival: *hi ha un cartell {que avisa / en què s'avisa} que no es pot passar* (i no *pas un cartell avisant que...*) [...]. No obstant això, hi ha alguns factors que fan més tolerable el gerundi com a complement d'aquesta classe de noms, com ara la presència d'un verb que expressi aparició (*aparèixer, sortir, eixir*) i el fet que el nom porti un altre

complement que precedeixi el gerundi. És el cas d'oracions com *Ha aparegut un ban de l'alcalde prohibint l'alcohol, Per aquells dies sortí un edicte de Cèsar August ordenant que es fes el cens de tot l'Imperi*. No són ben formades, en canvi, *Han llegit un ban de l'alcalde prohibint l'alcohol, Era un edicte de Cèsar August ordenant que es fes el cens*. (GIEC, 2016, p. 1219)

En canvi, les recomanacions que Fabra expressa amb formulacions com ara *convé usar* o *convé no confondre*, en la GIEC hi solen aparèixer amb l'ús del verb *caldre* (que reforça la necessitat o obligatorietat de l'acció) i, amb menys freqüència, amb la perífrasi d'obligació *haver de*, entre altres, tal com es mostra a continuació. Val a dir, a més, que l'ús d'aquestes formulacions té el mateix objectiu que en la gramàtica de Fabra (1918/1933): advertir el lector de possibles formulacions no vàlides.

Cal no confondre la construcció esmentada, en què l'article i el relatiu que funcionen com un relatiu compost equivalent a *el qual*, amb la seqüència en què l'article va seguit del relatiu *que* perquè entre l'un i l'altre s'ha elidit el nom que funciona com a antecedent del relatiu [...]. (GIEC, 2016, p. 1045)

No s'han de confondre els gerundis amb els adjectius (o noms) que provenen dels participis presents llatins, com ara *canviant, creixent, entrant* o *sortint: el context canviant* [...]. (GIEC, 2016, p. 1219)

Cal no confondre els adjunts no restrictius del sintagma nominal amb els elements parentètics o d'íncis que poden acompanyar un sintagma nominal. Els elements parentètics són construccions (o fórmules) afegides que generalment tenen caràcter desideratiu (§ 13.6.3): *La teva sogra, {en pau descansi / al cel sigui}, feia l'arròs molt bo* [...]. (GIEC, 2016, p. 536)

Cal tenir present que hi ha alternatives a les construccions amb l'article *el* individualitzador seguit d'adjectiu; concretament, l'ús de noms amb significat genèric (*cosa, fet, aspecte, cas*) com a suport dels adjectius en qüestió, o bé l'ús de l'estructura amb una oració de relatiu com les que hem vist en el § 16.3.1.4a: *el/allò que*. (GIEC, 2016, p. 590)

3.9. GIEC (2016): altres recursos com ara impersonalitzacions (construccions pronominals de subjecte indefinit, *hom, etc.*), perífrasis (*haver de, poder + infinitiu*), *caldre, no... sinó*

En aquesta categoria, es pot observar que en la GIEC hi apareixen, com en la gramàtica de Fabra (1918/1933), diverses formes d'impersonalització: construccions pronominals de subjecte indefinit —o no específic— tals com *s'usa, hom* (encara que no és gaire freqüent), perífrasis verbals i verbs modals (*haver de,*

«poder + infinitiu»), *caldre* o la primera persona del plural (*podem emprar*), entre altres.

Amb referència a les construccions «*caldre* + infinitiu» i «*haver de* + infinitiu», només s'ha identificat un sol cas de *cal usar* (p. 849) i un cas de *s'ha d'usar* (p. 1174). Pel que fa al futur d'obligació, no se'n pot descartar l'ús però en tot cas és molt ocasional.

A grans trets, la validesa (o no) dels fets lingüístics queda clara en els casos en què la GIEC recorre a aquestes formulacions.

Tant *anar* com *venir* poden dur un complement que expressi el lloc d'origen al costat del de direcció (*Anirem del matagalls a Montserrat a peu*), però aleshores no podem representar-los amb dos pronoms separats, sinó que *hi* els representa tots dos: *Hi anirem a peu*. Però amb *anar*, contràriament a *venir* (*Vindré d'Arbúcies*), no es pot expressar només el lloc de partença; *cal usar* el verb pronominal *anar-se'n*, sol o amb complement d'origen: *Me'n vaig* 'Deixo el lloc on soc' o *Me'n vaig d'aquí*. (GIEC, 2016, p. 849)

En els casos d'alternança, l'ús de la preposició *a* és més habitual en uns parlars (especialment en central i en baleàric), i l'ús de *en*, en uns altres (especialment en valencià). Tanmateix, no és possible l'alternança si la preposició indica durada a més de localització, cas en què obligatòriament s'ha d'usar *en* (§ 31.3.1a): *Va redactar el text en {un moment / una setmana / quinze dies}*. (GIEC, 2016, p. 1174)

Amb tot, aquesta ambigüitat de gènere és més teòrica que no pas real, ja que en uns casos es tracta de diferències entre parlars (*el fel* i *el fred*, però en alguns parlars *la fel* i *la fred*) i en d'altres l'ús social tendeix a resoldre l'ambigüitat a favor d'un gènere o de l'altre. Així, *hi ha una certa tendència a usar* com a masculins noms amb doble gènere del tipus *aglà*, *aviram*, *boval* (o *boual*), *bricbarca*, *crin*, *èmfasi*, *fantasma*, (*la màquina*) *rentaplats*, *sarment* o *vodka*. En canvi, s'usen generalment com a femenins *crisma* o *serpent*. (GIEC, 2016, p. 167-168)

Pel que fa a l'aparició de la conjunció *que*, encara que *hom* observa una gran variació entre parlars en el seu ús, en central i en altres parlars hi ha una correlació força sistemàtica entre la presència del *que* i l'ús del patró descendent. (GIEC, 2016, p. 105)

En general, la tradició gramatical ha considerat que els determinants demostratius, com la majoria dels quantificadors, pertanyen a dues classes sintàctiques. Així, *hom* distingeix entre adjectius determinatius (o adjectius pronominals) i pronoms determinatius, segons si apareixen precedint un nom (*Aquests nois t'esperen*) o si formen el sintagma nominal amb el nom sobreentès (*Aquests t'esperen*). (GIEC, 2016, p. 571-572)

[Amb referència a la combinació *li hi*,] trobem simplement *li* quan el verb no exigeix locatiu: *si diem* *Dino en aquest restaurant perquè em donen conversa* (i no

pas *perquè m'hi donen conversa*), direm i escriurem també *Dina en aquest restaurant perquè li donen conversa* (i no *perquè li hi donen conversa*). (GIEC, 2016, p. 1174)

En lloc del relatiu compost *el qual*, en registres informals també apareix la construcció d'influència forana *el que* precedida de preposició (o esporàdicament *el qui* si l'antecedent és humà). Es tracta d'un recurs [*el que* precedit de preposició] que s'evita en els registres formals, en què s'usa el relatiu compost *el qual* (o *què* i *qui*, en aquells casos en què també són possibles): *La casa {de la qual / de què} t'he parlat és aquella (i no de la que t'he parlat) [...]*. (GIEC, 2016, p. 1045)

Com es pot observar en aquests dos darrers exemples, les estructures de la gramàtica de Fabra (1918/1933) «*no + verb en futur + complement + (sinó)*» s'han traslladat parcialment a la GIEC. La gramàtica del 1918 optava per expressar primer el que no s'havia de fer («*no s'escriurà mai ont, sinó on*», Fabra (1918/1933), p. 100), mentre que la GIEC parteix de què es fa (la descripció del fet lingüístic vàlid) i, en tot cas, indica posteriorment el que no s'ha de fer. A efectes pràctics, però, la intenció és la mateixa: prescriure el fet vàlid i, si convé, evitar que el lector incorri en un fet no vàlid.

4. CONCLUSIONS

En aquest treball s'ha pogut observar que la terminologia de Fabra (1918/1933) i la GIEC (2016), en termes generals, varia molt: la de la GIEC (2016) és més extensa i actual, sobretot a causa dels avenços que hi ha hagut en lingüística els darrers temps, i de les diferències quant a l'extensió i la manera de presentar la norma de totes dues obres; en aquest darrer punt, cal destacar la voluntat de la GIEC de sistematitzar la variació territorial i funcional (registre formal o informal, llengua escrita o llengua oral, llengua general o varietats geogràfiques específiques), atès que, d'aquesta manera, s'especifiquen els contextos en què els fets lingüístics són vàlids o no ho són.

Pel que fa al trasllat dels termes i formulacions per codificar la normativa (les etiquetes normatives), a grans trets s'ha vist que la GIEC no trasllada *correcte* o *incorrecte*, però, en canvi, afegeix els termes *adequat* o *acceptable*, de manera que el canvi de la GIEC pel que fa a presentar la prescripció a partir de la descripció i de recollir la variació queda reflectit en l'ús de la terminologia. Per un altre costat, la GIEC sí que trasllada altres termes i formulacions com ara *preferible* o *recomanable* (tot i que de tots dos en fa un ús testimonial), però deixa enrere termes com ara *admissible*, *inadmissible* i *tolerable*, i opta per *possible* o el verb *admetre*, més descriptius que prescriptius. A més, també és hereva de termes i formulacions emprats en Fabra (1918/1933) pel que fa a la freqüència o el costum (*habitual*,

frequënt, etc.) o la vigència (*arcaic*, etc.); en aquesta mateixa línia, també utilitza, com Fabra (1918/1933), la formulació *cal evitar* (tot i que té una presència testimonial), *és d'aconsellar* i altres recomanacions, i impersonalitzacions (tercera persona de l'indicatiu, primera persona del plural) i perífrasis d'obligació. Així mateix, si bé Fabra (1918/1933) es caracteritza per un discurs més modalitzat i en alguns casos valoratiu (*menys bo, cal evitar, en absolut, malauradament*, etc.), la GIEC tendeix més a buscar l'objectivitat a través d'un discurs descriptiu més assertiu i neutre (*és agramatical, no són adequades, s'usa*).

Així doncs, en la GIEC, tret de comptades excepcions en què la validesa dels fets lingüístics podria no quedar prou clara a primera vista, tant els termes i les formulacions per codificar la normativa com les especificacions relatives a situacions comunicatives concretes que orienten sobre la prescripció contribueixen a aclarir la validesa dels fets lingüístics i a fer que el lector tingui més eines per interpretar el missatge.

BIBLIOGRAFIA

- BADIA I MARGARIT, A. M. (1994). *Gramàtica de la llengua catalana: Descriptiva, normativa, diatòpica, diastràtica*. Barcelona: Proa.
- COSTA, J. (2008). «Qui codifica estandarditza». A: *Jornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a Castelló de la Plana en homenatge a les 'Normes' de Castelló (14 i 15 de desembre de 2007)*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, p. 87-99.
- FABRA (1918/1933) = FABRA, P. (2006 [1933]). *Gramàtica catalana*. 3a reimpr. del facsímil de la 7a ed. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. (Biblioteca Filològica; XII). També disponible en línia a: <<http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000044%5C00000005.pdf>> [Consulta: 28 d'agost de 2017].
- FABRA (1932) = FABRA, P. (1979 [1932]). *Diccionari general de la llengua catalana*. 10a ed. Barcelona: Edhasa.
- GIEC (2016) = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2016). *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: IEC.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (1990). *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana: I. Fonètica*. Barcelona: IEC.
- (1992). *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana: II. Morfologia*. Barcelona: IEC.
- (2003). «Modificació dels noms dels temps verbals». A: *Documents de la Secció Filològica, IV*. Barcelona: IEC. (Biblioteca Filològica; XLVII), p. 21-24.
- NOGUÉ, N. (2017). *Les principals novetats de l'Ortografia catalana' (2017) i la 'Gramàtica de la llengua catalana' (2016) de l'Institut d'Estudis Catalans*. Barcelona: Santillana Grup Promotor.
- SOLÀ, J. (dir.) (2002). *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries.

ANNEX (FABRA, 1918/1933)

TAULA 1. 'Correcte', 'incorrecte', 'inacceptable'

<i>Correcte, incorrecte, inacceptable, error, defecte, rebug, menys bo, recte ús, a tort</i>	<i>Pàgina</i>
<i>Correcte, incorrecte</i>	
1. «les grafies correctes són <i>pla, ple, vi, fi, e</i> »	15
2. «En tot altre cas <i>els hi</i> és incorrecte i cal substituir-lo per <i>els</i> [...]»	53
3. « <i>Qui ELS N'HI DÓNA?</i> Seria incorrecte»	56
4. «Tot el <i>que, la que, &</i> , substituïble per <i>el qual, la qual, &</i> , és incorrecte»	61
5. «Així, és incorrecte: <i>Vegeu el capítol en EL QUE tractem de...</i> (Cal dir: <i>en EL QUAL tractem de...</i>); és, al contrari, correcte: <i>El capítol que hem llegit i EL QUE ara llegirem</i> , on l'oració de relatiu comença amb el <i>que</i> , en l'antecedent del qual es sobreentén el substantiu <i>capítol</i>)»	61
6. «Així, és incorrecte: <i>Vegeu el capítol en EL QUE tractem de...</i> (Cal dir: <i>en EL QUAL tractem de...</i>); és, al contrari, correcte: <i>El capítol que hem llegit i EL QUE ara llegirem</i> , on l'oració de relatiu comença amb el <i>que</i> , en l'antecedent del qual es sobreentén el substantiu <i>capítol</i>)»	61
7. «alguns reemplacen equivocadament <i>el qual</i> per <i>quin</i> o <i>qual</i> . Aquestes frases són incorrectes»	61
8. «alguns escriuen a tort <i>qual</i> o <i>quin</i> anteposats al substantiu [...]. Aquestes frases són incorrectes»	61
9. «Aquestes frases són incorrectes; cal dir [...]»	62
10. «El llenguatge parlat (Barcelona) usa <i>n'hi</i> com a combinació del pronom <i>en</i> o <i>ne</i> amb l'adverbi <i>hi</i> i com a combinació del pronom <i>en</i> o <i>ne</i> amb el datiu <i>li</i> , reemplaçat per <i>hi</i> . En el primer cas <i>n'hi</i> és correcte; en el segon cas és preferible <i>li'n</i> o <i>li n'</i> »	55
11. «Ex.: " <i>la importància del fet i de totes les circumstàncies que concorregueren al MATEIX</i> " (correcte: <i>que HI concorregueren</i>)»	66
12. «Quan el complement és, no un verb en infinitiu, sinó tota una proposició introduïda amb la conjunció <i>que</i> , llavors la sola construcció correcta és d'introduir el dit complement sense proposició»	114

TAULA 1. 'Correcte', 'incorrecte', 'inacceptable' (Continuació)

<i>Correcte, incorrecte, inacceptable, error, defecte, rebuig, menys bo, recte ús, a tort</i>	<i>Pàgina</i>
<i>Correcte, incorrecte</i>	
13. «Quan una proposició introduïda amb la conjunció <i>que</i> fa de complement d'un verb, d'un adjectiu o d'un substantiu, els quals, en el cas d'ésser llur complement un substantiu, un pronom o un infinitiu, el volen precedit de la preposició <i>de</i> , no per això ha d'anar precedida d'aquesta preposició, ans la sola construcció correcta és la seva introducció mitjançant la conjunció <i>que</i> »	117
14. «Cal evitar les locucions conjuntives del llenguatge actual formades amb <i>lo qual</i> o <i>lo que</i> , en lloc de <i>la qual cosa</i> . Locucions com <i>per lo qual</i> (o <i>per lo que</i>), <i>amb lo qual</i> , <i>sense lo qual</i> , &., són incorrectes; cal reemplaçar-les per les locucions <i>per la qual cosa</i> , <i>amb la qual cosa</i> , <i>sense la qual cosa</i> , &.»	130
15. «No és correcte d'anteposar cap de les preposicions <i>a</i> , <i>de</i> i <i>en</i> a la conjunció <i>que</i> , encara que la proposició completiva introduïda amb aquesta conjunció correspongui a un complement introduït amb alguna d'aquelles preposicions»	130
16. «Cal evitar les contraccions <i>tenir que</i> i <i>haver-hi que</i> per <i>haver de</i> i <i>caldre</i> . Així, les frases <i>TÉ QUE escriure tres cartes</i> . <i>HI HA QUE confessar que és molt aplicat</i> , son [sic] incorrectes; cal dir <i>HA D' escriure tres cartes</i> »	131
<i>Inacceptable</i>	
17. « <i>Demés per altre</i> és un castellanisme del tot inacceptable»	66
18. «És del tot inacceptable la substitució de <i>cadascú</i> per <i>cada qual</i> »	67
19. «La locució <i>no res</i> tendeix a reduir-se a <i>res</i> en la llengua parlada; però aquesta reducció és inacceptable»	107
20. «És en absolut inacceptable la substitució, freqüent avui dia, de la preposició <i>sota</i> per <i>baix</i> »	124
<i>Error, defecte, rebuig</i>	
21. «és un error molt generalitzat de marcar amb accent els monosíl·labs forts acabats en vocal»	15
22. «Alguns usen erradament <i>per tal que</i> com a equivalent al <i>perquè</i> causal: <i>per tal que</i> és final»	133
23. «És un defecte molt generalitzat, i que cal evitar curosament, el de pronunciar <i>s</i> sorda la <i>z</i> d'un gran nombre d'hel·lenismes»	21

TAULA 1. 'Correcte', 'incorrecte', 'inacceptable' (Continuació)

<i>Correcte, incorrecte, inacceptable, error, defecte, rebuig, menys bo, recte ús, a tort</i>	<i>Pàgina</i>
<i>Error, defecte, rebuig</i>	
24. «Cal evitar curosament el defecte, no rar en la llengua parlada, consistent a usar <i>amb</i> en lloc de <i>en</i> o de <i>a</i> »	115
25. «La llengua literària rebutja avui aquest <i>lo</i> reemplaçant-lo per <i>el</i> , per <i>el que és</i> o per <i>el que té de</i> (o <i>allò que té de</i>)»	39
<i>Menys bo, recte ús, molt bé usat, a tort</i>	
26. «Quan la proposició condicional conté un plusquamperfet de subjuntiu (<i>hagués vingut</i>), l'auxiliar del verb de la proposició principal pot revestir la forma <i>hauria</i> o <i>haguera</i> . Ex.: <i>Si haguessis vingut t'HAURÍEM</i> o <i>t'HAGUÉREM donat això (t'HAGUÉSSIM donat això és menys bo)</i> »	97
27. «Per al recte ús de <i>per i per a</i> en les determinacions circumstancials de lloc, temps i causa (en què són possibles ambdues preposicions [<i>per i per a</i>], convé tenir en compte les regles següents:»	119-120
28. «La preposició <i>de</i> pot ésser molt bé usada per a introduir el subjecte de la proposició quan aquest és un infinitiu i ve darrera del verb»	117
29. «alguns escriuen a tort <i>qual</i> o <i>quin</i> anteposats al substantiu [...]. Aquestes frases són incorrectes»	61
30. «Modernament <i>doncs</i> ha estat usat a tort, en la llengua escrita, com a conjunció causal»	128

FONT: Elaboració pròpia a partir de Fabra (1918/1933).

TAULA 2. 'Preferible'

<i>Preferible, millor, avantatjós</i>	<i>Pàgina</i>
<i>Preferible</i>	
1. «Entre les diferents pronunciacions que rep el diftong feble <i>ou</i> , és la preferible la que dóna a la <i>o</i> un so semblant però no idèntic al de la <i>a</i> feble. Ex.: <i>plourà, roureda</i> »	18
2. «Cal, però, donar la preferència als plurals en <i>gs</i> , en els quals els nexes <i>aigs</i> , <i>eigs</i> , &., són pronunciat <i>atx</i> , <i>etx</i> , &., o bé <i>aits</i> , <i>eits</i> , &.: <i>faigs</i> , pron. <i>fatx</i> (com el singular <i>faig</i>) o <i>faits</i> . De les dues pronunciacions, sembla preferible la segona»	33
3. «En casos com els següents és preferible el pronom <i>ell</i> al reflexiu <i>si</i> »	40

TAULA 2. 'Preferible' (Continuació)

<i>Preferible, millor, avantatjós</i>	<i>Pàgina</i>
<i>Preferible</i>	
4. «Cal, però, advertir que, en aquest cas, <i>no, lo i los</i> són arcaics o dialectals, i que, en general, les formes reforçades (<i>em, &.</i>), i àdhuc <i>us</i> , són preferibles a les plenes»	43
5. «Si la vocal inicial del verb és <i>i</i> o <i>u</i> febles (precedides o no de <i>h</i>), és preferible <i>la</i> a <i>l'</i> »	43
6. « se l' davant del verb quan aquest comença en vocal o <i>h</i> , però si la vocal inicial del verb és <i>i</i> o <i>u</i> febles (precedides o no d'una <i>h</i>) és preferible <i>se la</i> a <i>se l'</i> »	44
7. «però quan la vocal inicial del verb és <i>i</i> o <i>u</i> febles (precedides o no d'una <i>h</i>) és preferible <i>me la</i> a <i>me l'</i> »	45
8. «però quan la vocal inicial del verb és <i>i</i> o <i>u</i> febles (precedides o no d'una <i>h</i>) és preferible <i>ens la</i> a <i>ens l'</i> »	46
9. «però quan la vocal inicial del verb és <i>i</i> o <i>u</i> febles (precedides o no d'una <i>h</i>) és preferible <i>te la</i> a <i>te l'</i> »	47
10. «però quan la vocal inicial del verb és <i>i</i> o <i>u</i> febles (precedides o no d'una <i>h</i>) és preferible <i>us la</i> a <i>us l'</i> »	47
11. «però si la vocal inicial del verb és <i>i</i> o <i>u</i> febles (precedides o no d'una <i>h</i>) és preferible <i>els la</i> a <i>els l'</i> »	49-50
12. «Entre un pronom acabat en <i>s</i> i un mot començat en vocal o <i>h</i> , és permès d'usar la forma <i>en</i> en lloc de la forma <i>n'</i> . Així: <i>ens en anem</i> , en lloc de <i>ens n'anem</i> [...]. És, però, preferible la forma <i>n'</i> »	52
13. «En canvi, en igual cas, <i>llur</i> és preferible a <i>el llur</i> »	57
14. «Darrera de <i>tampoc, en ma vida</i> i expressions anàlogues, és també corrent d'ometre l'adverbi <i>no</i> davant del verb de la proposició negativa; però aquí també és preferible de no ometre el dit adverbi»	107
15. «En la llengua parlada és corrent de donar a <i>bastant</i> , usat com a adjectiu determinatiu, un femení <i>bastanta</i> (plural <i>bastantes</i>). És, però, preferible : <i>Hi ha farina? — Encara n'hi ha BASTANT</i> »	65
16. «És recomanable (si no obligatori) de fer concordar el participi passat amb el complement directe quan aquest és un pronom personal feble de tercera persona [...]. En canvi, en tots els altres casos és preferible de deixar el participi passat invariable»	96

TAULA 2. 'Preferible' (Continuació)

<i>Preferible, millor, avantatjós</i>	<i>Pàgina</i>
<i>Preferible</i>	
17. «En aquest cas és preferible la preposició simple <i>per</i> a la composta <i>per a</i> »	121
18. « <i>Sots</i> és una forma arcaica i de cap manera preferible a <i>sota</i> »	124
19. «Les conjuncions <i>puix</i> , <i>mentre</i> i <i>com</i> causal admeten l'adjunció de <i>que</i> , d'on prenen naixença les conjuncions compostes puix que , mentre que i com que , preferibles en general a les simples corresponents»	132
20. «És freqüent l'anteposició de la preposició <i>a</i> a l'adverbi <i>on</i> , dient-se, per exemple, A ON són? A ON van? , en lloc de ON són? ON van? (en general preferibles)»	100
<i>Preferir</i>	
21. «Davant del verb alguns prefereixen <i>vos</i> a <i>us</i> , sobretot en el cas en què la combinació no va immediatament precedida d'un mot acabat en vocal altra que <i>i</i> o <i>u</i> pertanyents a un diftong decreixent»	48
22. «Ex.: <i>Anar-nos-en</i> i <i>Anà'ns-en</i> . <i>Conèixer-la</i> i <i>Coneixe'la</i> . La llengua escrita ha de preferir en tots els casos les formes I a les formes II, les quals solament són tolerables (i encara només en l'estil col·loquial) quan l'infinitiu termina en <i>er</i> feble i quan l'infinitiu precedeix algun dels pronoms <i>nos</i> , <i>vos</i> i <i>los</i> seguits d'un segon pronom»	99
23. «Els noms propis, l'article definit i l'adjectiu interrogatiu demanen davant d'ells, els primers exclusivament i els altres preferentment, la preposició <i>a</i> ; els adjectius demostratius i els indefinits <i>un</i> i <i>algun</i> , en canvi, prefereixen davant d'ells la preposició <i>en</i> »	118
24. « <i>Puix</i> (a la qual caldria potser sempre preferir <i>puix que</i>) és exclusivament una conjunció de subordinació; en canvi, <i>car</i> (en el seu ús actual, almenys) és més aviat una conjunció de coordinació»	134
<i>Preferència</i>	
25. «Cal, però, donar la preferència als plurals en <i>gs</i> , en els quals els nexes <i>aigs</i> , <i>eigs</i> , &., són pronunciats <i>atx</i> , <i>etx</i> , &., o bé <i>aits</i> , <i>eits</i> , &.: <i>faigs</i> , pron. <i>fatx</i> (com el singular <i>faig</i>) o <i>faits</i> . De les dues pronunciacions, sembla preferible la segona»	33
26. «Darrera de la major part de les preposicions hom empra el qual de preferència als relatius simples <i>què</i> i <i>qui</i> »	60

TAULA 2. 'Preferible' (Continuació)

<i>Preferible, millor, avantatjós</i>	<i>Pàgina</i>
<i>Preferència</i>	
27. «La llengua escrita ha de donar indubtablement la preferència a les formes d'imperatiu terminades en consonant; les formes en <i>e</i> no són potser tolerables sinó en <i>more't</i> i en els imperatius de <i>fugir</i> , <i>rebre</i> , <i>cabre</i> i anàlegs davant de <i>hi</i> i <i>ho</i> »	99
<i>Preferentment</i>	
28. «Aquesta indicació, generalment introduïda amb la preposició <i>a</i> [...] ho és preferentment amb la preposició <i>en</i> quan comença amb un adjectiu demostratiu o algun dels indefinits <i>un</i> i <i>algun</i> : <i>Havíem anat A la casa del costat</i> , però <i>Havíem anat EN aquella casa</i> »	119
<i>Millor</i>	
29. «Quan un membre de la proposició introduït amb la conjunció <i>ni</i> precedeix el verb, llavors és també corrent d'ometre l'adverbi <i>no</i> al davant d'aquest. Ex.: <i>Ni tu ni jo el coneixem</i> . (Millor, però: <i>Ni tu ni jo NO el coneixem</i>)»	105
30. «L'expressió <i>del moment que és millor que des del moment que</i> »	122
31. «Així, no s'escriurà: [...] ... <i>us prega vivament li escrigueu aviat</i> , sinó: ... <i>us prega vivament QUE li escrigueu aviat</i> (encara, però, millor: ... <i>us prega vivament d'escriure-li aviat</i> . V. § 120)»	131
<i>Substituir amb avantatge, substitució avantatjosa</i>	
32. «La conjunció <i>com</i> entra en la formació d'algunes locucions conjuntives, entre les quals cal citar l'arcaica per tal com , que en certs casos pot substituir amb avantatge la conjunció causal <i>perquè</i> »	133
33. «En aquest cas sobretot [en què el verb de la proposició introduïda per <i>perquè</i> pren una forma que pot ser d'indicatiu o de subjuntiu i hi ha un equívoc], és avantatjosa la substitució d'aquella conjunció per les locucions arcaïques <i>per tal que</i> i <i>per tal com</i> , segons que la proposició a introduir sigui final o causal»	135

FONT: Elaboració pròpia a partir de Fabra (1918/1933).

TAULA 3. 'Recomanable'

<i>Recomanable</i>	<i>Pàgina</i>
1. «És recomanable (si no obligatori) de fer concordar el participi passat amb el complement directe quan aquest és un pronom personal feble de tercera persona»	96
2. «Quan un verb en infinitiu fa de complement d'un verb anterior, sovint els pronoms complements d'aquell són atrets per aquest, adjuntant-s'hi en lloc d'adjuntar-se a l'infinitiu de què són complements. Ex.: <i>M'ho vaig decidir a fer</i> en lloc de <i>Em vaig decidir a fer-ho</i> . En general, cal evitar aquesta atracció, adjuntant a cada verb els complements seus. En alguns casos, però, la dita atracció és perfectament admissible (i àdhuc recomanable):»	98
3. «Quan la designació del moment inicial va seguida de la designació del moment final (introduïda mitjançant la preposició <i>a</i> o <i>fins</i>) és freqüent (i en general recomanable) la substitució de <i>des de</i> per <i>de</i> »	122
4. Una altra forma d'aquesta conjunció és <i>emperò</i> , poc recomanable»	127
5. «No és recomanable d'introduir les proposicions subjectives mitjançant <i>el que</i> en lloc de <i>que</i> »	130
6. «quan l'omissió del verb de la proposició subordinada posa en contacte el <i>no</i> amb un infinitiu, gerundi o participi, és d'aconsejar, o bé d'afegir-hi el <i>pas</i> , o bé de suprimir el <i>no</i> ; però quan aquest infinitiu, gerundi o participi ja ha d'anar precedit d'un <i>no</i> pel fet d'ésser negatiu, llavors la sola construcció recomanable és la introducció de la proposició subordinada mitjançant la locució <i>que no pas</i> . Hom evita, així, proposicions [...] que poden donar lloc a un equivoc»	109-110

FONT: Elaboració pròpia a partir de Fabra (1918/1933).

TAULA 4. 'Admissible', 'inadmissible', 'tolerable'

<i>Admissible, inadmissible, permissible, tolerable, possible</i>	<i>Pàgina</i>
<i>Admissible, inadmissible</i>	
1. «Darrera de la primera persona del plural de l'imperatiu és admissible la substitució de <i>-nos-</i> per <i>'s-</i> . Ex.: <i>envieu's-el, mireu's-els, feu's-ho, aneu's-en, fiqueu's-hi</i> »	46
2. «Darrera de la segona persona del plural de l'imperatiu és admissible el canvi de <i>-vos-</i> en <i>'s-</i> »	48

TAULA 4. 'Admissible', 'inadmissible', 'tolerable' (Continuació)

<i>Admissible, inadmissible, permissible, tolerable, possible</i>	Pàgina
<i>Admissible, inadmissible</i>	
3. «En la llengua escrita no és rar de trobar el relatiu compost <i>el qual</i> (equivalent a <i>que, què, qui</i>) reemplaçat per les combinacions <i>el quin</i> i <i>el que</i> . Ambdues són absolutament inadmissibles »	61
4. «Quan en una proposició negativa algun dels mots <i>ningú, res, cap, gens, mai</i> i <i>enlloc</i> , precedeix el verb, és corrent avui de suprimir l'adverbi <i>no</i> [...]. És d'aconsellar, però, de no fer mai aquesta supressió, que, si alguns cops és tolerable, en altres és absolutament inadmissible :»	105-106
5. «Però la concordança del participi passat del primer verb amb el complement directe del segon és admissible i àdhuc recomanable (en el cas, naturalment, d'ésser el complement directe algun dels pronoms <i>la, els, les</i> i <i>en</i>) quan el primer verb és <i>voler, poder, saber, fer, gosar, haver de</i> »	96
6. «Quan un verb en infinitiu fa de complement d'un verb anterior, sovint els pronoms complements d'aquell són atrets per aquest, adjuntant-s'hi en lloc d'adjuntar-se a l'infinitiu de què són complements. Ex.: <i>M'ho vaig decidir a fer</i> en lloc de <i>Em vaig decidir a fer-ho</i> . En general, cal evitar aquesta atracció, adjuntant a cada verb els complements seus. En alguns casos, però, la dita atracció és perfectament admissible (i àdhuc recomanable):»	98
7. «En aquestes proposicions, quan són negatives, no és admissible la supressió de l'adverbi <i>no</i> davant del verb en el cas de precedir-lo algun dels mots <i>ningú, res, cap, gens, mai</i> i <i>enlloc</i> »	106
8. «Aquesta construcció és perfectament admissible , amb la condició, però, que, en el cas d'ésser negativa la proposició completiva, s'hi consideri obligatori l'ús de l'indicatiu en lloc del subjuntiu»	108
9. «L'única forma admissible en la llengua literària és la primera [<i>a</i> en lloc de <i>an, ane, ad</i>]»	112
10. «L'única forma admissible en la llengua literària és la primera [<i>amb</i>]»	115
11. « <i>Sots</i> és una forma arcaica i de cap manera preferible a <i>sota</i> . És, però, perfectament admissible formant part de certes locucions prepositives (<i>sots pena de, sots color de, sots pretext de</i>) i com a prefix (<i>sots-director, sots-diaça</i>)»	124

TAULA 4. 'Admissible', 'inadmissible', 'tolerable' (Continuació)

<i>Admissible, inadmissible, permissible, tolerable, possible</i>	<i>Pàgina</i>
<i>Admetre</i>	
12. «Alguns adjectius en <i>ant</i> i <i>ent</i> admeten , en el llenguatge familiar, un femení en <i>anta</i> o <i>enta</i> , tals com <i>amargant</i> »	37
13. «formen el plural afegint una <i>s</i> al singular; però la majoria d'ells admeten , demés, un plural en <i>os</i> , davant de la qual terminació de la <i>g</i> palatal del singular es troba reemplaçada per <i>j</i> i algun cop per <i>tj</i> . Ex.: <i>faig, faigs i fajos</i> »	33
14. «la quasi totalitat dels escriptors que un dia havien estat favorables a l'admissió d'aquell <i>qui</i> [feble subjecte] hi ha anat renunciant, no admetent , en les oracions de relatiu adjectives, altre relatiu feble sinó <i>que</i> »	60
15. «La combinació <i>el qui</i> admet un plural <i>els qui</i> , i, menys freqüent, un femení <i>la qui</i> , amb el seu plural <i>les qui</i> »	63
16. «Tots aquests adverbis (<i>dins</i> , etc.), llevat <i>lluny</i> , admeten , a semblança de <i>on</i> , l'anteposició de la preposició <i>a</i> »	101
17. Hi ha proposicions que, àdhuc en el cas de no ésser negatives, admeten els mots <i>ningú</i> , <i>res</i> , <i>cap</i> , <i>gens</i> , <i>mai</i> i <i>enlloc</i> amb un sentit positiu; tals són, entre altres, les proposicions interrogatives (principals o subordinades) i les condicionals»	106
18. «Hi ha proposicions que en el cas de no ésser negatives no admeten <i>cap</i> dels mots <i>ningú</i> , <i>res</i> , <i>cap</i> , <i>gens</i> , <i>mai</i> i <i>enlloc</i> usats amb sentit positiu»	106
19. «Una proposició no negativa que és complement d'un mot que significa temença (tals <i>témer</i> , <i>temor</i> , <i>por</i>) admet l'anteposició de l'adverbi <i>no</i> al verb quan aquest està en subjuntiu»	108
20. «La proposició subordinada positiva no admet l'adverbi <i>no</i> quan la proposició principal és negativa»	108
21. «En les comparacions en les quals la proposició principal [...] és afirmativa, la proposició subordinada (introduïda amb la conjunció <i>que</i>) admet i àdhuc de vegades exigeix l'adjunció de l'adverbi <i>no</i> al seu verb»	108
22. «Quan un membre qualsevol d'una proposició no negativa va precedit de l'adverbi <i>no</i> , aquest admet generalment darrera seu la partícula <i>pas</i> »	110
23. «Certs verbs, com <i>accedir</i> , <i>contribuir</i> [...], admeten un complement introduït mitjançant la preposició <i>a</i> [...]; d'altres, com <i>pensar</i> , <i>tardar</i> [...] admeten un complement introduït mitjançant la preposició <i>en</i> »	113-114

TAULA 4. 'Admissible', 'inadmissible', 'tolerable' (Continuació)

<i>Admissible, inadmissible, permissible, tolerable, possible</i>	<i>Pàgina</i>
<i>Admetre</i>	
24. «Molts verbs, com <i>parlar, saber, recordar-se</i> [...] admeten un complement introduït mitjançant la preposició <i>de</i> »	116
25. «Les conjuncions <i>puix, mentre</i> i <i>com</i> causal admeten l'adjunció de <i>que</i> , d'on prenen naixença les conjuncions compostes puix que, mentre que i com que , preferibles en general a les simples corresponents»	132
<i>Permissible, permès</i>	
26. «Davant d'un nom femení començat en vocal o <i>h</i> , sembla permissible la substitució de <i>ma, ta i sa</i> per <i>mon, ton i son</i> . (Cf., en el llenguatge parlat, <i>son àvia</i> en lloc de <i>sa àvia</i>)»	57
27. «Entre un pronom acabat en <i>s</i> i un mot començat en vocal o <i>h</i> , és permès d'usar la forma <i>en</i> en lloc de la forma <i>n'</i> . Així: <i>ens en anem</i> , en lloc de <i>ens n'anem</i> [...]. És, però, preferible la forma <i>n'</i> »	52
28. «En lloc de <i>algun i alguna</i> anteposats a un substantiu, és permès d'usar l'adjectiu arcaic qualque »	66
<i>Tolerable</i>	
29. «La pronunciació monosil·làbica de les dues vocals contigües és tolerable , però en poesia convindria d'adoptar exclusivament la pronunciació disil·làbica»	18
30. «El llenguatge parlat recorre freqüentment a una construcció que consisteix a construir la proposició de relatiu com si fos una proposició independent [...] ...és una fusta QUE se'n fan mobles [...]. Aquestes construccions no són en tot cas tolerables sinó en l'estil col·loquial»	62
31. «Ex.: <i>Anar-nos-en</i> i <i>Anà'ns-en</i> . <i>Conèixer-la</i> i <i>Coneixe'la</i> . La llengua escrita ha de preferir en tots els casos les formes I a les formes II, les quals solament són tolerables (i encara només en l'estil col·loquial) quan l'infinitiu termina en <i>er</i> feble i quan l'infinitiu precedeix algun dels pronoms <i>nos, vos i los</i> seguits d'un segon pronom»	99
32. «La llengua escrita ha de donar indubtablement la preferència a les formes d'imperatiu terminades en consonant; les formes en <i>e</i> no són potser tolerables sinó en <i>more't</i> i en els imperatius de <i>fugir, rebre, cabre</i> i anàlegs davant de <i>hi i ho</i> »	99

TAULA 4. 'Admissible', 'inadmissible', 'tolerable' (Continuació)

<i>Admissible, inadmissible, permissible, tolerable, possible</i>	<i>Pàgina</i>
<i>Tolerable</i>	
33. «Quan en una proposició negativa algun dels mots <i>ningú, res, cap, gens, mai</i> i <i>enlloc</i> , precedeix el verb, és corrent avui de suprimir l'adverbi <i>no</i> [...]. És d'aconsellar, però, de no fer mai aquesta supressió, que, si alguns cops és tolerable, en altres és absolutament inadmissible:»	105-106
34. «En aquestes proposicions tan solament [les proposicions principals no interrogatives, entre altres], és tolerable l'omissió de l'adverbi <i>no</i> davant del verb en el cas de precedir-lo algun dels mots <i>ningú, res, cap, gens, mai</i> i <i>enlloc</i> , sempre, però, que aquesta ommissió no pugui donar lloc a un equívoc»	106-107
35. «fora d'aquests dos casos l'emprament de la preposició <i>a</i> en el complement directe és solament tolerable davant de certs pronoms, principalment <i>tothom, tots</i> i <i>el qual</i> »	113
<i>Possible</i>	
36. «[Quant a setze consonants en fi de síl·laba, sonores com ara <i>g</i> o sordes com ara <i>c</i> , cal recordar que] en fi de paraula són solament possibles les sordes»	23
37. «Immediatament davant del verb són possibles les formes <i>me, nos</i> [...]	43
38. «En alguns casos [...], però, és possible l'omissió de l'adverbi <i>no</i> davant del verb d'una proposició negativa»	105
39. «Davant d'un verb en infinitiu hi ha el cas en què semblen igualment possibles <i>per</i> i <i>per a</i> :»	121

FONT: Elaboració pròpia a partir de Fabra (1918/1933).

TAULA 5. 'Habitual', 'corrent', 'freqüent', 'rar'

<i>Habitual, corrent, freqüent, (verb conjugat) + sovint + (participi), rar</i>	<i>Pàgina</i>
<i>Habitual, habitualment</i>	
1. «En els mots presos del llatí i el grec, la lletra <i>x</i> és pronunciada <i>cs</i> en general i <i>gz</i> en el nexa <i>exh</i> [<i>èxtasi</i> vs. <i>exhaust</i>]. La <i>x</i> del prefix <i>ex</i> es redueix a <i>c</i> davant de <i>ce, ci</i> i <i>s</i> . Ex.: <i>excés</i> [...], <i>excitar, exsudació</i> . Són habituals les pronúncies <i>estensió, esplosió, &.</i> , per <i>extensió, explosió, &.</i> »	25
2. «Hom pronuncia habitualment <i>n</i> per <i>m</i> en la quarta categoria d'exemples»	25
3. «Els imperatius en <i>es</i> suprimeixen habitualment la <i>s</i> final davant dels pronoms afixats. La llengua escrita ha d'evitar aquesta supressió de la <i>s</i> : <i>digue-li</i> (no <i>digue'li</i>), <i>vulgues-ho</i> (no <i>vulgue'ho</i>)»	99

TAULA 5. 'Habitual', 'corrent', 'freqüent', 'rar' (Continuació)

<i>Habitual, corrent, freqüent, (verb conjugat) + sovint + (participi), rar</i>	<i>Pàgina</i>
<i>Habitual, habitualment</i>	
4. «Les terceres persones del plural de l'imperatiu deixen habitualment sentir una <i>t</i> davant dels pronoms <i>hi</i> i <i>ho</i> , la qual en cap cas no ha d'ésser escrita: <i>vagin-hi, facin-ho</i> »	99
<i>Corrent</i>	
5. «Quan la vocal <i>i</i> feble va seguida d'una altra vocal, les dues vocals pertanyen a síl·labes diferents (llevat en el cas en què formen el diftong decreixent <i>iu</i> . Ex.: <i>viuré</i>). Quan la vocal <i>u</i> feble no precedida de <i>g</i> o <i>q</i> va seguida d'una altra vocal, les dues vocals són pronunciades en síl·labes diferents (llevat en el cas en què formen el diftong decreixent <i>ui</i> . Ex.: <i>cuïram</i>). En molts casos, però, és corrent de pronunciar les dues vocals dins una mateixa síl·laba formant un diftong creixent. S'esdevé això principalment en la combinació <i>ió</i> (Ex.: <i>acc ció</i>), en les combinacions posttòniques <i>ia, ie</i> (Ex.: <i>grà cia, grà cies</i>) i en les combinacions pretòniques (Ex.: <i>so cie tat</i>). La pronunciació monosil·làbica de les dues vocals contigües és tolerable, però en poesia convindria adoptar exclusivament la pronunciació disil·làbica»	18
6. «En la llengua parlada és corrent de donar a <i>bastant</i> , usat com a adjectiu determinatiu, un femení <i>bastanta</i> (plural <i>bastantes</i>). És, però, preferible: <i>hi ha farina?</i> — <i>Encara n'hi ha BASTANT</i> »	65
7. «Quan un membre de la proposició introduït amb la conjunció <i>ni</i> precedeix el verb, llavors és també corrent d'ometre l'adverbi <i>no</i> al davant d'aquest. Ex.: <i>Ni tu ni jo el coneixem</i> . (Millor, però: <i>Ni tu ni jo NO el coneixem</i>)»	105
8. «Darrera de <i>tampoc, en ma vida</i> i expressions anàlogues, és també corrent d'ometre l'adverbi <i>no</i> davant del verb de la proposició negativa; però aquí també és preferible de no ometre el dit adverbi»	107
9. «En les combinacions d'una locució prepositiva de lloc formada amb la preposició <i>de</i> i d'un pronom personal, és corrent de reemplaçar la combinació de la preposició <i>de</i> i el pronom pel possessiu corresponent (sobretot si el pronom és de primera o segona persona). Ex.: <i>Davant MEU (per Davant DE MI)</i> »	118
10. «Darrera de <i>malgrat</i> és corrent la substitució dels pronoms personals (sobretot els de primera i segona persona) pels possessius corresponents. Ex.: <i>Ho han fet malgrat NOSTRE. Malgrat MEU li ho hauré de prendre</i> »	123

TAULA 5. 'Habitual', 'corrent', 'freqüent', 'rar' (Continuació)

<i>Habitual, corrent, freqüent, (verb conjugat) + sovint + (participi), rar</i>	<i>Pàgina</i>
<i>Freqüent, freqüentment</i>	
11. «Alguns mots amb <i>ss</i> [...] són sovint pronunciats amb <i>s</i> sonora; en canvi, un gran nombre de mots amb <i>s</i> intervocàlica [...] són freqüentment pronunciats amb <i>s</i> sorda»	20
12. «La <i>b</i> situada entre una vocal i una <i>l</i> sona freqüentment geminada (<i>bb</i>); la <i>p</i> en igual cas sona també algun cop geminada (<i>pp</i>)»	21
13. «No és molt freqüent que els dos noms masculí i femení siguin dos noms de radical diferent»	30
14. «És molt freqüent avui la substitució de <i>els</i> datiu per <i>els hi</i> [...]. Cal evitar curosament aquest ús erroni de la combinació <i>els hi</i> »	41
15. «En el llenguatge parlat és freqüent l'ús de <i>en</i> com a predicatiu (en lloc de <i>ho</i>)»	42
16. «la quasi totalitat dels escriptors que un dia havien estat favorables a l'admissió d'aquell <i>qui</i> hi ha anat renunciant, no admetent, en les oracions de relatiu adjectives, altre relatiu feble sinó <i>que</i> . Ara, convé notar que, àdhuc entre els qui ja no accepten el <i>qui</i> feble arcaic, és encara bastant freqüent, en les oracions no determinatives sinó merament explicatives, d'emfasitzar el relatiu en funció de subjecte reemplaçant <i>que</i> per <i>qui</i> (fort)»	60
17. «És freqüent l'anteposició de la preposició <i>a</i> a l'adverbi <i>on</i> , dient-se, per exemple, <i>A ON són?</i> <i>A ON van?</i> , en lloc de <i>ON són?</i> <i>ON van?</i> (en general preferibles)»	100
18. «L'ús de la locució <i>no pas</i> en lloc del simple <i>no</i> és sobretot freqüent: i. Quan ve al darrera la conjunció <i>sinó</i> »	111
19. «Quan la designació del moment inicial va seguida de la designació del moment final (introduïda mitjançant la preposició <i>a</i> o <i>fins</i>) és freqüent (i en general recomanable) la substitució de <i>des de</i> per <i>de</i> »	122
20. «És avui freqüent la supressió de <i>que</i> darrera la preposició <i>segons</i> . En general, però, convindria d'oposar-se a aquesta supressió restablint l'ús de l'antiga locució conjuntiva <i>segons que</i> »	132

TAULA 5. 'Habitual', 'corrent', 'freqüent', 'rar' (Continuació)

<i>Habitual, corrent, freqüent, (verb conjugat) + sovint + (participi), rar</i>	<i>Pàgina</i>
(Verb conjugat) + <i>sovint</i> + (participi)	
21. «Alguns mots amb <i>ss</i> [...] són sovint pronunciats amb <i>s</i> sonora; en canvi, un gran nombre de mots amb <i>s</i> intervocàlica [...] són freqüentment pronunciats amb <i>s</i> sorda»	20
22. «El datiu singular del pronom <i>ell</i> és <i>li</i> , però apareix sovint reemplaçat per <i>hi</i> quan el dit datiu concorre amb un altre pronom de tercera persona. El canvi de <i>li</i> en <i>hi</i> té lloc principalment quan el segon pronom és un acusatiu del pronom <i>ell</i> , en el qual cas la llengua literària usa avui exclusivament <i>hi</i> (almenys a Catalunya)»	48
23. «Els numerals partitius o fraccionaris (llevat <i>mig</i>) són idèntics als ordinals corresponents. Ex.: <i>tres cinquens, dotze dinovens, una setzena part dels llibres</i> . Com a partitius, hom no usa mai <i>tercer</i> (substantiu), sinó <i>terç</i> , i hom reemplaça sovint <i>desè, centè i milè</i> (substantius o adjectius) per <i>dècim, centèsim i mil·lèsim</i> »	64
24. «El balear ha mantingut i generalitzat aquestes terminacions, reduint <i>its</i> a <i>is</i> ; d'on: <i>deim, deis, creim, duim, duis, &c.</i> , formes usades sovint pels escriptors mallorquins actuals en lloc de <i>diem, dieu, creiem, creieu, duem, dueu, &c.</i> »	86
25. «La preposició simple <i>per</i> es troba també sovint usada en els circumstancials de manera i en els predicatius»	121
26. «En el català escrit actual hom troba sovint usat <i>doncs</i> en lloc de <i>puix</i> , i algun cop, també, <i>puix</i> en lloc de <i>doncs</i> . Nogensmenys, aquestes dues conjuncions no són mai substituïbles l'una per l'altra:»	134
<i>Rar</i>	
27. «En la llengua escrita no és rar de trobar el relatiu compost <i>el qual</i> (equivalent a <i>que, què, qui</i>) reemplaçat per les combinacions <i>el quin</i> i <i>el que</i> . Ambdues són absolutament inadmissibles»	61
28. «En el llenguatge parlat no és rar de donar als mots <i>prou, massa i força</i> els plurals <i>prous, masses i forces</i> , sobretot en el cas en què no van adjunts a un substantiu»	65

FONT: Elaboració pròpia a partir de Fabra (1918/1933).

TAULA 6. *Temporalitat* ('avui bastant usat', 'avui antiquada', 'arcaic', etc.)

<i>Avui bastant usat, caigut en desuetud, arcaic, avui antiquada</i>	<i>Pàgina</i>
1. «Aquests possessius [<i>mon, ton, son</i>] a penes s'usen en la llengua parlada (no s'usen sinó amb uns quants noms de parentiu i en algunes frases fetes [...]), i és completament infundada la preferència que alguns els donen sobre <i>el meu, el teu i el seu</i> »	57
2. «A vegades és usada amb la mateixa força que <i>el que</i> la combinació <i>allò que</i> . També s'ha usat molt, moderadament, la combinació arcaica <i>ço que</i> , que avui és més aviat evitada»	63
3. «Com a sinònim de <i>alguna cosa</i> (i àdhuc de <i>res</i> en sentit positiu), és avui bastant usat en la llengua escrita el pronom dialectal quelcom »	68
4. «Aquest verb [<i>oir</i>] es conjuga actualment com <i>traduir</i> ; però en la llengua literària encara es troben algun cop usades les antigues formes pures <i>ou, ous i ouen</i> »	94
5. « damunt i davall , el primer substituïble per sobre (o dessobre) i el segon caigut completament en desuetud (a Barcelona), reemplaçat per sota (o dessota) [...]. Antigament tenim també dessús i dejús , el primer dels quals trobem avui usat en l'expressió <i>dessús dit</i> (per <i>damunt dit</i>)»	101
6. «Quan en una proposició negativa algun dels mots <i>ningú, res, cap, gens, mai i enlloc</i> , precedeix el verb, és corrent avui de suprimir l'adverbi <i>no</i> [...]. És d'aconsellar, però, de no fer mai aquesta supressió, que, si alguns cops és tolerable, en altres és absolutament inadmissible:»	105-106
7. «Com a conjuncions continuatives es poden usar: l'adverbi encara ; — més, demés i endemés ; — les combinacions de <i>encara</i> amb aquests tres adverbis (no res menys , usat per alguns, és arcaic)»	129
8. «Una altra forma, avui antiquada, d'aquesta preposició, és <i>sens</i> , que trobem encara usada en la locució adverbial <i>sens dubte</i> i en alguna frase estereotipada»	124
9. «Cal evitar en absolut aquest <i>doncs</i> causal, del qual hom troba malauradament nombrosos exemples en el català modern»	128
10. «Cal evitar les locucions conjuntives del llenguatge actual formades amb <i>lo qual o lo que</i> , en lloc de <i>la qual cosa</i> . Locucions com <i>per lo qual</i> (o <i>per lo que</i>), <i>amb lo qual, sense lo qual, &c.</i> , són incorrectes; cal reemplaçar-les per les locucions <i>per la qual cosa, amb la qual cosa, sense la qual cosa, &c.</i> »	130

TAULA 6. *Temporalitat* ('avui bastant usat', 'avui antiquada', 'arcaic', etc.)
(Continuació)

<i>Avui bastant usat, caigut en desuetud, arcaic, avui antiquada</i>	<i>Pàgina</i>
11. «És avui freqüent la supressió de <i>que</i> darrera la preposició <i>segons</i> . En general, però, convindria d'oposar-se a aquesta supressió restablint l'ús de l'antiga locució conjuntiva <i>segons que</i> »	132
12. «Una altra conjunció causal del català antic, car , és avui correntment usada en la llengua literària»	134

FONT: Elaboració pròpia a partir de Fabra (1918/1933).

TAULA 7. 'Cal evitar'

<i>Cal evitar / convé (d') evitar / ha d'evitar (curosament/en absolut), evita generalment</i>	<i>Pàgina</i>
1. «Cal evitar aquesta pronunciació errònia del dígraf <i>ss</i> i de la <i>s</i> intervocàlica»	20
2. «És una pronunciació que cal evitar»	25
3. «Cal evitar curiosament aquest ús erroni de la combinació <i>els hi</i> »	41
4. «La llengua literària evita generalment aquest <i>en</i> , reemplaçant-lo per <i>ho</i> : <i>Diu que són blaus, i no ho són</i> »	42
5. «Cal evitar curiosament aquesta substitució de <i>els en</i> per <i>els n'hi</i> »	56
6. «Cal evitar curiosament l'ús que es fa avui del mot <i>mateix</i> per a evitar repeticions. Ex.: " <i>la importància del fet i de totes les circumstàncies que concorregueren al MATEIX</i> " (correcte: <i>que hi concorregueren</i>)»	66
7. «Cal evitar l'ús de <i>varis</i> (fem. <i>vàries</i>) com a adjectiu determinatiu: en lloc seu podem emprar <i>diferents, alguns, uns quants</i> »	67
8. «Els imperatius en <i>es</i> suprimeixen habitualment la <i>s</i> final davant dels pronoms afixats. La llengua escrita ha d'evitar aquesta supressió de la <i>s</i> : <i>digues-li</i> (no <i>digue'li</i>), <i>vulgues-ho</i> (no <i>vulgue'ho</i>)»	99
9. «La locució <i>no gens</i> es redueix a <i>gens</i> darrera de la conjunció <i>ni</i> [...]. En tot altre cas cal evitar curiosament la reducció de <i>no gens</i> a <i>gens</i> »	107
10. «Cal evitar curiosament el defecte, no rar en la llengua parlada, consistent a usar <i>amb</i> en lloc de <i>en</i> o de <i>a</i> »	115
11. «En general, però, cal evitar la substitució de <i>cap a</i> per <i>per a</i> com a traducció del <i>para</i> locatiu dels castellans»	120

TAULA 7. 'Cal evitar' (Continuació)

<i>al evitar / convé (d') evitar / ha d'evitar (curosament/en absolut), evita generalment</i>	<i>Pàgina</i>
12. «Cal evitar en absolut aquest <i>doncs</i> causal, del qual hom troba malauradament nombrosos exemples en el català modern»	128
13. «Cal evitar les locucions conjuntives del llenguatge actual formades amb <i>lo qual</i> o <i>lo que</i> , en lloc de <i>la qual cosa</i> . Locucions com <i>per lo qual</i> (o <i>per lo que</i>), <i>amb lo qual</i> , <i>sense lo qual</i> , &., són incorrectes; cal reemplaçar-les per les locucions <i>per la qual cosa</i> , <i>amb la qual cosa</i> , <i>sense la qual cosa</i> , &.»	130
14. «La conjunció <i>que</i> és algun cop omesa en les proposicions subjectives i completives, omissió que convé d'evitar en absolut»	131
15. «Cal evitar les contraccions <i>tenir que</i> i <i>haver-hi que</i> per <i>haver de</i> i <i>caldre</i> . Així, les frases <i>TÉ QUE escriure tres cartes.</i> <i>HI HA QUE confessar que és molt aplicat</i> , son [sic] incorrectes; cal dir <i>HA D'escriure tres cartes.</i> [...] Convé també de reemplaçar l'expressió <i>tenir res QUE fer</i> i anàlogues per <i>tenir res A fer</i> , &.)»	131

FONT: Elaboració pròpia a partir de Fabra (1918/1933).

TAULA 8. 'És d'aconsellar' i altres recomanacions

<i>És d'aconsellar, convé, convindria, cal usar amb molta circumspècció, caldria potser intentar</i>	<i>Pàgina</i>
<i>És d'aconsellar</i>	
1. «Quan en una proposició negativa algun dels mots <i>ningú</i> , <i>res</i> , <i>cap</i> , <i>gens</i> , <i>mai</i> i <i>enlloc</i> , precedeix el verb, és corrent avui de suprimir l'adverbi <i>no</i> [...]. És d'aconsellar, però, de no fer mai aquesta supressió, que, si alguns cops és tolerable, en altres és absolutament inadmissible:»	105-106
2. «quan l'omissió del verb de la proposició subordinada posa en contacte el <i>no</i> amb un infinitiu, gerundi o participi, és d'aconsellar, o bé d'afegir-hi el <i>pas</i> , o bé de suprimir el <i>no</i> ; però quan aquest infinitiu, gerundi o participi ja ha d'anar precedit d'un <i>no</i> pel fet d'ésser negatiu, llavors la sola construcció recomanable és la introducció de la proposició subordinada mitjançant la locució <i>que no pas</i> . Hom evita, així, proposicions [...] que poden donar lloc a un equivoc»	109-110

TAULA 8. 'És d'aconsellar' i altres recomanacions (Continuació)

<i>És d'aconsellar, convé, convindria, cal usar amb molta circumspècció, caldria potser intentar</i>	Pàgina
<i>És d'aconsellar</i>	
3. «Davant d'un infinitiu que fa de complement d'un verb, és d'aconsellar [...] de no usar mai la preposició <i>en</i> , sinó la preposició <i>a</i> . [...] En canvi, quan un infinitiu forma part d'una determinació circumstancial, amb el valor d'un gerundi, de les dues construccions llavors possibles, que són la introducció de l'infinitiu mitjançant la preposició <i>a</i> seguida de l'article definit (Ex.: <i>A L'entrar jo, tots s'alçaren</i>) i la introducció de l'infinitiu mitjançant la sola preposició <i>en</i> (<i>EN entrar jo, tots s'alçaren</i>), és d'aconsellar que els escriptors es decantin decididament a favor de la segona»	119
<i>Cal usar amb molta/gran circumspècció</i>	
4. «“...era un home, veient el qual tothom s'esperdia...” (Mena de construccions que cal usar amb molta circumspècció)»	62
5. «La posposició dels pronoms febles al verb quan aquest està en altres temps (Ex.: <i>Plau-me que ho facin</i>) és un arcaisme que cal usar amb una gran circumspècció»	98
<i>Convenir + (adverbi / locució adverbial) + (de) + (no) + infinitiu</i>	
6. «Convé de no confondre <i>perquè</i> (en un sol mot), conjunció causal o final, i <i>per què</i> (en dos mots), combinació de la preposició <i>per</i> amb el pronom relatiu o interrogatiu <i>què</i> »	135
7. «Essent molt freqüent en el llenguatge parlat l'ús de la combinació <i>els hi</i> com a datiu del plural del pronom <i>ell</i> (V. § 43-11), i essent-ho igualment la substitució de la dita combinació a les combinacions del datiu del plural de <i>ell</i> amb els acusatius d'aquest pronom i amb <i>ho</i> , convé tenir present que <i>els hi</i> (- <i>los-hi</i> o ' <i>ls-hi</i>) no es pot usar sinó com a combinació de l'acusatiu masculí del plural o del datiu del plural del pronom <i>ell</i> amb l'adverbi <i>hi</i> , o de l'acusatiu del plural del pronom <i>ell</i> amb el datiu del singular <i>li</i> , reemplaçat per <i>hi</i> »	53
8. «El llenguatge parlat fonent <i>li</i> , <i>l'hi</i> , <i>la hi</i> , <i>li ho</i> i <i>li hi</i> (pronunciats habitualment <i>li</i>), convé tenir present que <i>li</i> és el datiu del singular del pronom <i>ell</i> »	52
9. «La pronunciació monosil·làbica de les dues vocals contigües és tolerable, però en poesia convindria d'adoptar exclusivament la pronunciació disil·làbica»	18

TAULA 8. 'És d'aconsellar' i altres recomanacions (Continuació)

<i>És d'aconsellar, convé, convindria, cal usar amb molta circumspècció, caldria potser intentar</i>	Pàgina
<i>Convenir + (adverbi / locució adverbial) + (de) + (no) + infinitiu</i>	
10. «Convindria sens dubte de restablir, en l'estil epistolar, aquesta distinció entre <i>aquest</i> i <i>ací</i> d'un costat i <i>aqueix</i> i <i>aquí</i> de l'altre»	100
11. «És avui freqüent la supressió de <i>que</i> darrera la preposició <i>segons</i> . En general, però, convindria d'oposar-se a aquesta supressió restablint l'ús de l'antiga locució conjuntiva <i>segons que</i> »	132
<i>Caldria potser intentar</i>	
12. «Seria una cosa indubtablement difícilíssima, però que caldria potser intentar, el restabliment de la pronunciació labiodental de la <i>v</i> »	22

FONT: Elaboració pròpia a partir de Fabra (1918/1933).

TAULA 9. Altres recursos com ara impersonalitzacions (construccions pronominals de subjecte indefinit, 'hom', etc.), perifrasis ('haver de', «poder' + infinitiu»), 'caldre', 'no... sinó'

<i>Altres formulacions i matisos</i>	Pàgina
<i>Formes d'impersonalització (construccions pronominals de subjecte indefinit —o no específic—, pronoms indefinits existencials —hom—, 1a persona del plural)</i>	
1. «Els pronoms de primera i segona persona <i>em, ens, et i us</i> , i el reflexiu <i>es</i> , són acusatius i datius, i, per tant, es poden usar com a complements directes i com a complements indirectes»	41
2. «Immediatament darrera del verb, s'usen les formes <i>-me, -nos, -te, -vos, -se, -lo, -los, -ne</i> , si el verb termina en consonant o <i>u</i> »	43
3. «en el qual cas la llengua literària usa avui exclusivament <i>hi</i> (almenys a Catalunya)»	48
4. «De les dues formes que pot revestir el pronom de primera persona en singular, <i>hom</i> usa <i>jo</i> en general, i <i>mi</i> darrera de les preposicions <i>a, amb</i> [...]»	40
5. «En lloc de <i>cada un</i> i <i>cada una</i> es pot dir <i>cadascun</i> i <i>cadascuna</i> »	66
6. « <i>hom</i> diu <i>u</i> en lloc de <i>un</i> »	64

TAULA 9. *Altres recursos com ara impersonalitzacions (construccions pronominals de subjecte indefinit, 'hom', etc.), perífrasis ('haver de', «poder' + infinitiu»), 'caldre', 'no... sinó' (Continuació)*

<i>Altres formulacions i matisos</i>	<i>Pàgina</i>
<i>Formes d'impersonalització (construccions pronominals de subjecte indefinit —o no específic—, pronoms indefinits existencials —hom—, 1a persona del plural)</i>	
7. «amb referència a un substantiu determinat, hom no usará <i>ho</i> , sinó <i>el, la, els o les</i> segons el gènere i el nombre del dit substantiu»	41-42
8. «Cal evitar l'ús de <i>varis</i> (fem. <i>vàries</i>) com a adjectiu determinatiu: en lloc seu podem emprar <i>diferents, alguns, uns quants</i> »	67
9. «Així, no diem mai <i>hem vist res</i> , sinó <i>Hem vist alguna cosa</i> »	106
<i>Perífrasis verbals (haver de, «poder + infinitiu») i verbs que expressen necessitat o obligació (caldre)</i>	
10. «Aquell ha d'ésser sempre pronunciat <i>s sorda</i> »	20
11. «La majoria de pronoms febles poden revestir diferents formes segons llur situació dins la frase»	42
12. «en els altres casos, cal escriure l' »	43
<i>«no + verb en futur + complement + (sinó)»</i>	
13. «Així, doncs, no s'escriurà mai «...una gran gentada, en LA QUINA figuraven...» [...], sinó ...una gran gentada, en LA QUAL figuraven [...]»	61
14. «amb referència a un substantiu determinat, hom no usará ho , sinó <i>el, la, els o les</i> segons el gènere i el nombre del dit substantiu»	41-42
15. «L'adverbi <i>quan</i> deixa sentir algun cop una <i>t</i> darrera la <i>n</i> quan el segueix un mot començat en vocal o <i>h</i> ; però, malgrat aquesta pronúncia, no s'escriurà mai quant »	102
16. « no s'escriurà mai ont , sinó <i>on</i> »	100
17. «La conjunció <i>que</i> és algun cop omesa en les proposicions subjectives i completives, omissió que convé d'evitar en absolut. Així, no s'escriurà: [...] ...us prega vivament li escrigueu aviat , sinó: ...us prega vivament QUE li escrigueu aviat (encara, però, millor: ...us prega vivament <i>d'escriure-li aviat</i> . V. § 120)»	131

FONT: Elaboració pròpia a partir de Fabra (1918/1933).